

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА

Факультет фінансів

Кафедра фінансів імені Віктора Федосова

ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА
ПРОГРАМА
галузь знань
спеціальність

«ФІНАНСИ»

07 «Управління та адміністрування»

072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

Форма навчання: очна (денна)

КВАЛІФІКАЦІЙНА МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

на тему:

“ВЗАЄМОДІЯ УКРАЇНИ З МІЖНАРОДНИМИ ФІНАНСОВИМИ
ОРГАНІЗАЦІЯМИ”

здобувача Дядечка Володимира Володимировича

Науковий керівник: к.н.держ.упр., доцент В. В. Лаврухін

(підпис)

Робота допущена до захисту перед екзаменаційною
комісією з атестації здобувачів вищої освіти

Завідувач кафедри: д.е.н., професор А. С. Буряченко

(підпис)

Київ 2023

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФУНКЦІОНУВАННЯ МІЖНАРОДНИХ ФІНАНСОВИХ ОРГАНІЗАЦІЙ.....	6
1.1. Фінансова глобалізація та її значення для появи та поширення міжнародних фінансових організацій	6
1.2. Система міжнародних фінансових інституцій та її ключові учасники	12
Роль та завдання міжнародних фінансових організацій у сучасній глобальній економіці	21
РОЗДІЛ 2. СПІВПРАЦЯ УКРАЇНИ ТА МФО: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ВПЛИВ НА НАЦІОНАЛЬНУ ЕКОНОМІКУ.....	27
. Історія співробітництва України та міжнародних фінансових інституцій	27
Ключові параметри співробітництва України з МФО на сучасному етапі.....	37
Роль МФО у формуванні економічної політики України	45
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ВЗАЄМОДІЇ УКРАЇНИ З МФО.....	52
Ключові дисбаланси глобальної системи міжнародних фінансових організацій.....	52
ВИСНОВКИ.....	66
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	70

ц

е

п

т

у

а

л

ь

н

і

ВСТУП

Актуальність. Взаємодія України з міжнародними фінансовими організаціями має величезну актуальність у сучасних умовах. Однією з головних причин є необхідність залучення зовнішніх фінансових ресурсів для забезпечення стабільного економічного розвитку країни та вирішення важливих соціальних та інфраструктурних завдань. Міжнародні фінансові організації, такі як Міжнародний валютний фонд (МВФ), Світовий банк, Європейський банк реконструкції та розвитку (ЄБРР), надають Україні фінансову підтримку у вигляді кредитів, грантів, технічної допомоги і консультацій.

Крім фінансової підтримки, взаємодія з міжнародними фінансовими організаціями допомагає Україні здійснювати необхідні реформи та модернізацію своєї економіки та громадянського суспільства. Це включає в себе покращення управління, розвиток фінансового сектору, підвищення рівня корупції та зміцнення правової системи. Міжнародні фінансові організації також сприяють підвищенню інвестиційної привабливості України, що сприяє зростанню обсягів іноземних інвестицій у країну.

Зокрема, в контексті геополітичних та економічних викликів, таких як і пандемія COVID-19 та війно з росією, взаємодія з міжнародними фінансовими організаціями набула ще більшої актуальності. Ці організації сприяють Україні в подоланні кризових ситуацій, надаючи необхідну фінансову та технічну допомогу для забезпечення сталого розвитку та соціального захисту населення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В економічній літературі є низка серйозних напрацювань щодо діяльності міжнародних фінансових організацій. Такі вчені та науковці як Дж. Вільямсон, Дж. Стігліц, , Дж. Сорос та Е. Труман та інші, досліджували реформування світової фінансової системи, закономірності функціонування міжнародних фінансових організацій у світовій економіці, та форм їх взаємодії з національними економіками Якщо говорити про вітчизняних науковців, які на різних рівнях досліджували питання співробітництва міжнародних фінансових організацій з країнами світу, зокрема з Україною, то це О. Білорус, В. Колосова, Б. Данилишин, І. Лютий, О. Мозговий та О. Рогащ.

Мета і завдання дослідження. Метою роботи є визначення основних напрямів вдосконалення діяльності міжнародних фінансових організацій в Україні.

У рамках окресленої мети необхідно вирішити *наступні завдання*:

ослідити теоретичну сутність фінансової глобалізації та її значення для появи та поширення міжнародних фінансових організацій;

визначити систему міжнародних фінансових інституцій та її ключових учасників;

проаналізувати роль та завдання міжнародних фінансових організацій у сучасній глобальній економіці;

ослідити історію співробітництва України та міжнародних фінансових інституцій;

визначити основні аспекти співробітництва та проаналізувати програми співпраці України та МФО;

ослідити роль МФО у реформуванні економічної політики України;

визначити ключові дисбаланси в діяльності міжнародних фінансових організацій;

розробити концептуальні засади оптимізації співпраці України з МФО враховуючи сучасні виклики.

Об'єкт дослідження – це міжнародні фінансові організації та основні напрями їх діяльності в Україні.

Предмет дослідження – це економічні та фінансові відносини, які формуються в процесі відносини України та міжнародних фінансових організацій.

Методи дослідження. В ході дослідження в кваліфікаційній магістерській роботі застосовувалися загальні методи наукового пізнання та дослідження. До них відносяться: аналіз (для оцінки актуальних тенденцій співпраці України з міжнародними фінансовими організаціями), узагальнення (з метою дослідження основних аспектів діяльності міжнародних фінансових організацій в Україні), систематизація і групування, статистичне спостереження, математичні методи обробки інформації.

Теоретична, методична та практична значущість отриманих результатів.

Теоретична значущість даного дослідження полягає у визначенні основних напрямів вдосконалення взаємовідносин України з міжнародними фінансовими організаціями. Практична значущість полягає в тому, щоб імплементувати дані пропозиції на рівні держави та окремо визначених проектів.

Інформаційна база дослідження відображає узагальнений список праці провідних вітчизняних та зарубіжних спеціалістів у сфері дослідження аспектів діяльності міжнародних фінансових організацій, наукові публікації в наукових фахових виданнях та засобах масової інформації. Статистичну основу кваліфікаційної роботи склали: статистичні дані Державної Служби статистики, Міністерства фінансів України, Групи Світового Банку, МБРР, Міжнародного Валютного Фонду.

Апробація матеріалів кваліфікаційної магістерської роботи. Матеріали магістерської роботи були апробовані на міжнародній науково-практичній конференції «Сучасні питання економіки та фінансів: глобальні виклики та тренди», яка відбулася на базі Бременського університету та онлайн 9 листопада 2023 року. Автор презентував тези з кваліфікаційної роботи на тему: «Координати співпраці України з міжнародними фінансовими організаціями на сучасному етапі».

Структура роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел.

Кваліфікаційна магістерська робота містить 69 сторінок, 7 таблиці, 13 рисунків, список використаних джерел з 57 найменувань.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФУНКЦІОНУВАННЯ МІЖНАРОДНИХ ФІНАНСОВИХ ОРГАНІЗАЦІЙ

1.1. Фінансова глобалізація та її значення для появи та поширення міжнародних фінансових організацій

У сучасному світі фінансова глобалізація відіграє ключову роль у формуванні міжнародних економічних відносин. Це явище означає інтенсифікацію трансграничних фінансових потоків і створення уніфікованих світових ринків, де капітал, товари та послуги переміщуються з небувалою легкістю. З огляду на такі безпрецедентні обсяги та швидкості фінансових операцій, з'явилася необхідність у створенні міжнародних фінансових організацій, що здатні регулювати та надавати стабільність цій складній системі. Це есе досліджує вплив фінансової глобалізації на становлення і розвиток таких організацій, а також їх важливість у сучасних умовах економічної взаємозалежності.

У епоху високої інтегрованості та взаємозалежності національних економік, фінансова глобалізація стала однією з визначальних характеристик світової економіки. Цей процес включає розширення та поглиблення міжнародних фінансових потоків, забезпечуючи безперервний обмін капіталу, технологій та інформації між країнами. Фінансова глобалізація не тільки відкриває нові можливості для економічного розвитку, але й породжує потребу у створенні міжнародних фінансових організацій, які б виконували функції регулювання, надання допомоги та координації у цій швидкозмінній глобальній фінансовій системі.

Глобалізація (від лат. «globus» – земна куля та англ. global – світовий, планетарний) у загальному сенсі є процесом світової соціальної, культурної, економічної та політичної інтеграції та уніфікації. На практиці це проявляється у

розмиванні кордонів між різними сферами людської діяльності. Одним із ключових сегментів глобалізації, яка все більш стає визначальною у світовій економіці, є фінансова сфера.

Фінансова глобалізація являє собою процес інтеграції національних фінансових систем у світову економіку, що сприяє зростанню міжнародних фінансових потоків капіталу. Це явище є однією з ключових рис сучасної глобалізації і має вирішальне значення для появи та розвитку міжнародних фінансових організацій, таких як Міжнародний валютний фонд (МВФ), Світовий банк, та інші регіональні розвиткові банки.

При вивченні походження та розвитку фінансової глобалізації слід відмітити, що не існує єдиної хронології чи схеми, яка б точно описувала історичні етапи цього процесу. Проте, існує декілька теоретичних напрямків, що намагаються систематизувати це явище:

теорія широкого визначення фінансової глобалізації, або так звана торгівельно-фінансова глобалізація, припускає, що коріння фінансової глобалізації сягає часів ранніх міжнародних економічних зв'язків, як-от комерційні відносини між Шумерською та Індійською цивілізаціями у третьому тисячолітті до нашої ери.

теорія вузького розуміння фінансової глобалізації, або валютно-фінансова глобалізація, пов'язує її витоки зі створенням першої міжнародної валютної системи на базі золотомонетного стандарту, яка була офіційно встановлена в 1867 році на Паризькій конференції.

Слово "глобалізація" як термін увійшло у політичний та науковий дискурс у 1970-х роках, під час кризи ресурсів, яка охопила весь промисловий світ. Теодор Левітт у "Гарвард Бізнес Рев'ю" охарактеризував глобалізацію як глобальне зливання ринків, що стало можливим завдяки появі нових типів підприємств - "глобальних компаній" [1, с. 58].

В аналізі різних теоретичних концепцій, що описують феномен фінансової глобалізації (таблиця 1.1), ми приєднуємося до думки Н. Стукало та І. Хомінича, які розглядають фінансову глобалізацію як процес, що включає вільний та

ефективний рух капіталу між країнами та регіонами, існування глобального ринку, створення системи наднаціонального контролю за міжнародними фінансами, реалізацію глобальних фінансових стратегій транснаціональними корпораціями та банками.

Таблиця 1.1. – Теоретичні підходи до визначення поняття «фінансова глобалізація»

№	Автор	Визначення поняття «фінансова глобалізація»
1.	МВФ [2]	Ступінь взаємозв'язку країн через взаємне трансграничне володіння фінансовими активами
2.	Корж. М. А. [3, .с. 65]	Фінансова глобалізація – один із напрямів глобалізації, який розуміють як вільний та ефективний рух капіталів між країнами та регіонами, функціонування глобального ринку, формування системи наднаціонального регулювання міжнародних фінансів, реалізацію глобальних фінансових стратегій ТНК і транснаціональних банків.
3.	Кулик П. О. [4]	Ідеологія, політика та практика об'єднання національних грошових систем шляхом їх заміщення «світовими грошима»
4.	Примостка, Чуб О.О.[5]	Фінансова глобалізація – це процес об'єднання в єдину світову систему всієї сукупності міжнародних фінансових відносин
5.	Міркін Я.М. Міркін В.Я. [6]	Глобалізація фінансових ринків – процес стирання кордонів між національними ринками, інтеграції фінансових інструментів, учасників ринку, органів регулювання, механізмів торгівлі цінними паперами стандартизації правил і т. п.
6.	Термінлогічний словник.[7]	Фінансова глобалізація – вільний та ефективний рух капіталів між країнами та регіонами, функціонування глобального ринку, формування системи наднаціонального регулювання міжнародних фінансів, реалізація глобальних фінансових стратегій ТНК та транснаціональних банків

Джерело: складено автором на основі їх праць [2-7]

На верхньому рівні економічної інтеграції, фінансовий сектор переходить у стадію глобалізації, яка передбачає формування єдиної світової економічної системи. У цій системі з'являється єдиний виробничий процес на глобальному рівні.

Таким чином, фінансова глобалізація являє собою комплексний процес інтеграції національних фінансових ринків в один великий світовий фінансовий

простір. Цей процес сприяє розширенню масштабів діяльності транснаціональних корпорацій і банків, міжнародних фінансових установ, зростанню іноземних інвестицій, поліпшенню доступу країн до кредитних і фінансових ресурсів, змінам у фінансовій та валютній системах країн та просуванню інновацій.

Технологічною основою фінансової глобалізації є інфраструктура, що забезпечує фінансові взаємодії між державами через розвиток інформаційних систем, баз даних, глобальних комп'ютерних мереж. Це дозволяє оперативно здійснювати платежі (наприклад, через систему SWIFT), займатися торгівлею цінними паперами (через системи CEDEL, EUROCLEAR, NASDAQ) і отримувати актуальну інформацію про стан ринків. Розвиток ринку цифрових фінансових послуг також є ключовою складовою.

У результаті фінансова глобалізація призводить до створення інтегрованого фінансового простору, або глобальної фінансової системи. Структуру фінансової глобалізації можна оглянути на схемі, представлений на рисунку 1.1.

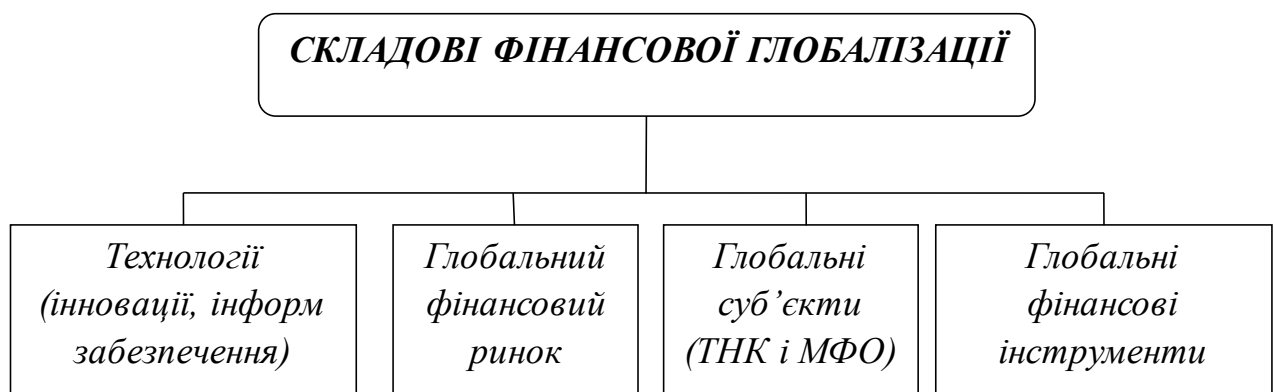

Рисунок 1.1 - Складові фінансової глобалізації

Джерело: складено автором на основі [8]

У світі, де кордони постійно стираються під тиском технологічних та економічних інновацій, фінансова глобалізація виступає як двигун, що зміцнює зв'язки між країнами, створюючи єдине глобальне фінансове селище. В цьому селищі, міжнародні фінансові організації є як будівельники, так і сторожі, що прагнуть забезпечити стабільність і сприяти розвитку.

Від моменту їх створення після Другої світової війни, міжнародні фінансові організації відіграли центральну роль у відновленні та стабілізації світової економіки. МВФ та Світовий банк, дві ключові інституції створені в Бреттон-Вудській системі, були призначені забезпечувати макроекономічну стабільність і фінансувати проекти розвитку відповідно.

Фінансова глобалізація виявляється у наступних аспектах:

вобода капіталу перетікати через міжнародні кордони, включаючи електронні трансфери.

існуючі єдиного глобального ринку кредитів, валют та фінансових інструментів.

розробка і впровадження наднаціональних механізмів для керування світовими ринками.

зростання впливу транснаціональних корпорацій та банків в управлінні світовою економікою [9, с. 115].

Наслідки та основні характеристики фінансової глобалізації закладають фундамент для створення світової фінансової системи. Ключовою умовою для того, щоб країна могла ефективно включитися в глобальні фінансові процеси і інтегруватися на всіх рівнях фінансової глобалізації, є перетворення національної валютної системи. Це необхідно для зменшення ризиків, які несе глобалізація, та використання її потенціалу для досягнення економічних переваг. У цьому контексті значущу роль відіграють міжнародні фінансові організації.

Основні учасники процесу фінансової глобалізації включають:

- Міжнародні та регіональні фінансово-економічні інституції, як-от Міжнародний валютний фонд, групи Світового банку, Європейський банк реконструкції та розвитку, Європейський центральний банк, Міжамериканський банк розвитку, Азіатський банк розвитку, Африканський банк розвитку та Базельський банк міжнародних розрахунків.
- Транснаціональні корпорації та банки, які провадять бізнес на міжнародному рівні.

- Інституційні інвестори, включаючи пенсійні фонди, страхові компанії, фінансові концерни та інвестиційні фонди, а також заощаджувально-позичкові організації.
- Великі фінансові центри, такі як Нью-Йорк, Токіо, Гонконг, Франкфурт, Лондон, Париж та інші, які є вузловими точками для міжнародних фінансових операцій.

З приходом фінансової глобалізації, роль міжнародних фінансових організацій значно розширилася. Вони стали арбітрами у вирішенні економічних криз, посередниками у наданні технічної допомоги, і форумами для міжнародного діалогу. Фінансова глобалізація збільшила обсяги та швидкість переказу капіталу між країнами, а також збільшила їх економічну взаємозалежність. Це призвело до того, що міжнародні фінансові організації почали відігравати ще більшу роль у міжнародній стабільності та розвитку.

Ці організації, засновані на міждержавних угодах, спрямовані на підтримку і регулювання функціонування глобальної фінансової системи і впливають на різні аспекти фінансової глобалізації.

З одного боку, інтенсифікація міжнародних фінансових потоків принесла значні вигоди. Капітал став доступнішим для країн, що розвиваються, сприяючи їхньому економічному зростанню та розвитку. Міжнародні фінансові організації використовували ці потоки для фінансування проектів, які сприяють підвищенню продуктивності та зменшенню бідності.

З іншого боку, фінансова глобалізація несе в собі ризики і виклики. Волатильність фінансових ринків може призводити до економічних криз, як це сталося під час азіатської фінансової кризи 1997 року або світової фінансової кризи 2008 року. Міжнародні фінансові організації відіграли вирішальну роль у реагуванні на ці кризи, надаючи кредити для стабілізації економік і допомагаючи у впровадженні структурних реформ.

Аналіз діяльності міжнародних фінансових організацій та їхнього впливу на фінансову інтеграцію дозволяє розрізняти ті організації, що спеціалізуються на регулюванні і підтримці національних фінансових систем, наприклад,

збалансуванні платіжних балансів, валютному співробітництві, встановленні валютних норм і контролі за їх дотриманням (як МВФ), і ті, що займаються банківським регулюванням, управлінням валютно-золотими резервами, монетарною та валютною кооперацією (наприклад, БМР). Інші інституції забезпечують країни капіталом, необхідним для інтеграції в глобальний економічний простір.

В сучасному світі фінансова глобалізація продовжує формувати міжнародні фінансові організації. Вони не лише забезпечують капітал і експертизу для країн у потребі, але й працюють над тим, щоб міжнародна фінансова система стала більш стійкою до шоків, сприяючи прозорості, регулюванню та ефективному нагляду.

Роблячи висновок, можна стверджувати, що фінансова глобалізація відіграє ключову роль у формуванні сучасного світового порядку, стимулюючи створення та розвиток міжнародних фінансових організацій. Ці установи не тільки сприяють ефективному розподілу ресурсів та стабілізації фінансових ринків, але й забезпечують необхідну підтримку країнам, що розвиваються, сприяють міжнародній співпраці та контролюють ризики, пов'язані з фінансовими кризами. Вони виступають в якості арбітрів та координаторів у світі, де капітал має майже необмежену свободу переміщення, а економічні межі стають все більш розмитими. Таким чином, важко переоцінити значення міжнародних фінансових організацій для підтримки стабільності та прогресу у фінансовій сфері глобалізованого світу.

1.2. Система міжнародних фінансових інституцій та її ключові учасники

Сучасна світова економіка є складною та багатовимірною системою, яка не може функціонувати ефективно без стабілізуючого впливу міжнародних фінансових інституцій (МФІ). Ці інституції відіграють вирішальну роль у глобальному економічному управлінні, забезпечуючи необхідні фінансові ресурси,

консультації та координацію між державами. Метою цієї роботи є дослідження структури та функцій основних міжнародних фінансових інституцій, а також аналіз їхньої ролі в економіці країн-членів і глобальному фінансовому порядку. Важливо розуміти, як МФІ впливають на макроекономічну стабільність, сприяють розвитку та інтеграції ринків, а також як вони допомагають країнам впоратися з економічними шоками та кризами.

Міжнародні фінансові організації поділяються на глобальні та регіональні. Глобальні інституції включають такі, як Міжнародний валютний фонд (МВФ), Групу Світового банку та Банк міжнародних розрахунків. Регіональні ж організації сформовані згідно з географічною приналежністю, наприклад, Європейський банк реконструкції та розвитку та інші подібні інституції на континентах, таких як Азія, Африка та Америка.

Сучасна міжнародна фінансова інфраструктура, як ми її знаємо, почала складатися після Другої світової війни, зокрема з появою таких інституцій, як Міжнародний валютний фонд (МВФ) та Міжнародний банк реконструкції і розвитку (МБРР). Міжнародні фінансові інституції, які формують цю інфраструктуру, різноманітні і мають різні умови членства, сфери компетенції, учасників та повноваження. Найбільш відомі з них представлені на рисунку 1.2.

МВФ виступає як провідна фінансова установа на світовій арені і є спеціалізованою агенцією ООН, заснованою після Бреттон-Вудської конференції в 1944 році та ініціювала фінансові операції з 1947 року. Метою МВФ є підтримка міжнародної торгівлі, співпраці у валютному регулюванні та надання кредитів країнам-членам для збалансування їхніх платіжних балансів.

Ресурси МВФ формуються за рахунок внесків від країн-членів. Наприклад, на початку 2001 року до МВФ входила 181 країна, включаючи Україну з вересня 1992 року. Розмір внеску кожної країни визначається в залежності від кількості виділених спеціальних прав запозичення (SDR) та її економічного стану та ролі в світовій торгівлі. Станом на червень 1999 року сумарний обсяг квот становив 209,6 мільярдів SDR. Частка України складала 0,65%, з квотою в 1372 млн SDR, що

збільшилася порівняно з початком її членства. Внески здійснюються як у вільно конвертованих валютах або SDR, так і в національній валюті [12, с. 213].

Рисунок 1.2. – Класифікація міжнародних фінансових організацій за об'єктами впливу

Джерело: складено автором на основі [10-11]

Право голосу кожної країни в МВФ засноване на фіксованій кількості голосів плюс додаткові голоси, що розраховуються на основі їх квот. МВФ також проводить періодичні огляди квот, щоб враховувати зміни в економічному розвитку та торгівлі окремих країн.

Для фінансування своєї діяльності МВФ може залучати кошти як від офіційних урядових органів, так і з приватного ринку капіталів, хоча досі фонд надавав перевагу кредитам від урядових установ та центральних банків.

МВФ відіграє ключову роль у координації глобальних фінансів, підтримуючи стабільність валютних систем і сприяючи економічному зростанню та міцним міжнародним економічним зв'язкам. Він займається наданням кредитів, регулюванням валютних відносин і моніторингом світової економіки, працюючи виключно з офіційними органами країн-учасниць.

Фінансова підтримка надається під різні потреби, в різноманітних видах та за різними умовами, включаючи вирівнювання платіжних балансів, компенсаційне фінансування та підтримку для дуже бідних держав.

Міжнародний валютний фонд грає ключову роль у фінансуванні, призначеному для стабілізації платіжних балансів. Залежно від типу проблем платіжного балансу використовуються різні інструменти фінансування. Кредити призначаються на основі потреби країни у ресурсах для балансування платіжного балансу, її квот у Фонді та дотримання положень Фонду. МВФ здійснює кредитування, обмінюючи необхідну валюту на національну валюту країни, де ці кошти далі використовуються для підтримки валютних резервів центрального банку.

Фонд використовує чотири головні методи кредитування: безпосереднє, послідовне, пільгове та спеціальне фінансування.

Безпосереднє фінансування пропорційне до квот країни в МВФ та відбувається в рамках її резервної та кредитної лімітів. Резервна частка визначається як 25% від квоти країни (за певними умовами), яка сплачується у іноземній валюті. Кредитні ресурси з цієї частки, відомі як резервні транші, можуть бути доступні країні без виплати відсотків чи комісій. Кредитна частка відповідає загальному розміру квоти країни і поділяється на чотири рівні частини, формуючи окремі кредитні транші. Видача кредитів вимагає від країни виконання певних політичних та економічних критеріїв, спрямованих на усунення дефіциту платіжного балансу.

Послідовне фінансування застосовується для вирішення більш серйозних і довготривалих платіжних проблем та являє собою наступний етап у відносинах з МВФ після безпосереднього фінансування. Воно передбачає користування

стандартними (stand-by) кредитами та розширеним фінансуванням, які доступні у межах максимальних кредитних часток країни. «Stand-by» кредити, що діють з 1952 року, надаються для тимчасових або циклічних платіжних проблем, на період від півтора до трьох років та призначені для підтримки макроекономічних стабілізаційних програм. Механізм розширеного фінансування, запроваджений у 1974 році, використовується при серйозних порушеннях платіжного балансу, пов'язаних з економічною кризою, і супроводжується строгими вимогами та контролем з боку МВФ.

Пільгові фінансувальні механізми дозволяють надавати кредити країнам, що розвиваються, і найбіднішим країнам на особливо вигідних умовах з метою подолання хронічних проблем платіжного балансу. Ці механізми включають такі інструменти, як фонд структурної перебудови та розширений фонд структурної перебудови, і надають позики під низький процент – всього 0,5% на рік та з терміном погашення до десяти років.

Спеціалізована система фінансування застосовується для вирішення особливих економічних ситуацій і охоплює декілька ключових аспектів. Вона включає в себе механізми для відшкодування та несподіваних витрат, підтримки створення резервів, а також допомогу у зменшенні та обслуговуванні зовнішньої заборгованості і підтримки структурних змін в економіках.

Механізми компенсаційного та непередбаченого фінансування мають на меті згладжувати коливання у платіжному балансі, які виникають через фактори поза контролем країни, такі як падіння доходів від експорту через зниження світових цін або зростання вартості імпорту, непередбачені лиха чи економічні спади, торгівельні бар'єри від інших країн, а також конкуренція від альтернативних товарів. Фонд для фінансування резервів допомагає країнам підтримувати необхідні запаси, які можуть негативно вплинути на їхній платіжний баланс. А фонд для обслуговування зовнішнього боргу націлений на вирішення проблем боргової кризи в країнах, що розвиваються [13, с. 32].

Окремий фонд сприяє підтримці країн, які переходять від планової до ринкової економіки, надаючи кредити для трансформації, особливо коли країни

зіштовхуються з втратами експортних доходів та збільшенням вартості імпорту, пов'язаним із переходом до світових цінових стандартів, особливо в області енергоресурсів.

Інша ключова сфера діяльності Міжнародного валютного фонду (МВФ) полягає в регуляції валютних відносин між країнами. В умовах сучасної економіки, де валютні курси змінюються, МВФ спрямовує свою роботу на координацію валютної політики своїх членів. Кожен член МВФ має взаємодіяти з іншими країнами та самим фондом, щоб підтримувати стабільні валютні курси, забезпечувати економічне зростання і стабільність цін, а також уникати маніпуляцій з валютою для отримання несправедливих переваг у міжнародній торгівлі. МВФ також встановлює певні обмеження на валютні операції членів.

Як провідний міжнародний фінансовий орган, МВФ здійснює постійний моніторинг світової економіки і готує детальні звіти про глобальну та індивідуальну економічну діяльність країн. Його щомісячний бюлетень фінансової статистики містить дані про зростання, інфляцію, грошову масу, торгівлю, платіжний баланс, золоті запаси, валютні резерви, закордонні інвестиції, курси валют та багато іншого. Члени МВФ мають обов'язок надавати необхідну інформацію без затримок [14, с. 150].

Нагляд за макроекономічною та валютною політикою країн здійснюється насамперед з допомогою консультування. МВФ детально аналізує податкову, грошово-кредитну і валютну політику та стан платіжних балансів країн. На основі аналізу готується доповідь, у якій формулюються певні рекомендації країні щодо вироблення та коригування економічної, фінансової та валютної політики. Важливою формою нагляду є також публікація та всебічне обговорення доповіді «Світовий економічний огляд». На підставі аналізу наявної інформації розробляються середньострокові економічні прогнози, які дають можливість координувати макроекономічні політики країн — членів Фонду.

Група Світового банку, з іншого боку, займається довгостроковими проектами і програмами, спрямованими на зменшення бідності та сприяння економічному розвитку в країнах, що розвиваються. Група надає технічну

допомогу, кредити та гранти для широкого спектру проектів, від будівництва інфраструктури до освітніх і охоронних програм. Як ви вказали, основними складовими Групи Світового банку є:

- Міжнародний банк реконструкції та розвитку (МБРР), який забезпечує кредити та дорадчі послуги для середнього доходу та кредитоспроможних бідних країн.
- Міжнародна асоціація розвитку (МАР), що надає безвідсоткові кредити та гранти найбіднішим країнам. Міжнародна асоціація розвитку (МАР), заснована у 1960 році, надає безвідсоткові кредити для найбідніших країн на термін до 50 років. Фонди МАР складаються з внесків економічно розвинутих держав і виступають як інструмент прямого перерозподілу ресурсів в глобальному масштабі для підтримки розвитку і економічного реформування.
- Міжнародна фінансова корпорація (МФК), яка стимулює приватні інвестиції в розвиваючі країни. Міжнародна фінансова корпорація (МФК) відрізняється від МБРР тим, що надає кредити приватним підприємствам у країнах, що розвиваються, без урядових гарантій. Позики надаються на умовах, більш вигідних, ніж у комерційних банків, і МФК може фінансувати до 20% вартості проекту, а також інвестувати в акції підприємств, але не більше 35% вартості і без контролю над управлінням. МФК формує свої ресурси за рахунок запозичень на міжнародних ринках та через МБРР.
- Багатостороннє агентство гарантування інвестицій (БАГІ), яке надає страхування ризиків та кредитні гарантії. Агентство з гарантування інвестицій у багатосторонній торгівлі (БАГІ), створене в 1988 році, допомагає країнам, що розвиваються, приваблювати іноземні інвестиції шляхом страхування від політичних ризиків, таких як війни, націоналізація, контрактні ризики та інші.
- Міжнародний центр з урегулювання інвестиційних конфліктів (МЦУІК), який пропонує послуги з посередництва та арбітражу для вирішення інвестиційних спорів між іноземними інвесторами та їхніми країнами-господарями.

- Банк міжнародних розрахунків, заснований у 1930 році, є першою міжнародною фінансовою установою, спрямованою на співпрацю між центральними банками провідних країн та забезпечення взаєморозрахунків між ними, виконуючи депозитні, кредитні та валютні операції [15-17].

Стосовно МБРР, його основним джерелом фінансування є статутний капітал, внески членів та залучення коштів на міжнародних фінансових ринках через випуск облігацій. Кредитування МБРР може бути у формі системних позик для широкомасштабних реформ або інвестиційних кредитів для конкретних проектів. Системні позики можуть вимагати від країн виконання певних умов, щоб забезпечити, що вони будуть працювати над стабілізацією своєї економіки і проведенням реформ.

Статутний капітал сформовано за рахунок внесків країн-членів. Внески здійснюються шляхом підписки на акції в межах установлених квот. Квоти кожної країни визначаються відповідно до її економічного потенціалу, виходячи з її квоти в МВФ. Резервний фонд утворюється за рахунок банку.

Напрями діяльності МБРР визначаються його завданнями саме як банку реконструкції та розвитку. Кредитування здійснюється у двох формах — системні позики та інвестиційні кредити.

Системні позики надаються урядам окремих країн під програми макроекономічної стабілізації та інституційні зміни. Кошти не мають цільового призначення, вони надходять до бюджету і можуть використовуватись урядом на власний розсуд, у тому числі і на фінансування дефіциту бюджету. Отримання позик обумовлюється виконанням певних вимог. При їх невиконанні надання кредитів може бути призупинено.

Інвестиційні кредити призначені для специфічних інвестиційних проектів. Вони часто фокусуються на ключових секторах економіки, таких як інфраструктура, енергетика, транспорт, зв'язок, сільське господарство, охорона здоров'я та освіта. Такі кредити можуть бути надані на період до 20 років із забезпеченням від урядів країн-позичальників. МБРР також може виступати як гарант для схожих довгострокових позик, виданих комерційними банками. Перед

наданням кредиту МБРР аналізує фінансовий стан країни та деталі проекти, які плануються до фінансування, і вкладає до 30% вартості проекту.

Ці міжнародні фінансові організації відіграють важливу роль у світовій економіці, сприяючи зосередженню та перерозподілу фінансових ресурсів, зміцненню національних фінансових систем і забезпеченню фінансування для країн, що розвиваються і перебувають у перехідному періоді.

У Європі, в рамках Європейського Союзу, діють кілька ключових фінансових інститутів, включаючи Європейський центральний банк, Європейський інвестиційний банк та Європейський банк реконструкції та розвитку (ЄБРР).

З появою євро в 1999 році було засновано Європейський центральний банк, основні завдання якого аналогічні завданням національних центральних банків. Цей банк виступає в якості основного емітента євро та був створений на базі Європейського банку валютного співробітництва, встановленого в 1973 році для надання кредитної підтримки державам-членам ЄС у випадку дефіциту платіжних балансів.

Європейський інвестиційний банк, заснований у 1958 році, фокусується на фінансуванні значущих для Європи проектів, особливо у сферах інфраструктури, таких як енергетика, транспорт і телекомунікації, а також екологічних проектів. Банк пропонує довгострокове кредитування на ринкових умовах, з можливістю отримання пільгових умов через боніфікації за рахунок бюджету ЄС у випадку потреби в компенсації.

ЄБРР, заснований у 1990 році і розпочав свою роботу у 1991 році, сприяє проведенню ринкових реформ у країнах Східної та Центральної Європи. Банк підтримує проекти у приватному секторі (не менше 60% кредитування) і у державній інфраструктурі (не більше 40%). Україна приєдналася до ЄБРР у 1992 році. ЄБРР пропонує різноманітні форми кредитування, включаючи співфінансування проектів із іншими кредиторами та інвестування у акціонерний капітал. Банк також надає гарантії та фінансові консультації для покращення доступу підприємств до національних та міжнародних ринків капіталу [16, с. 18].

Ресурси ЄБРР поділяються на загальні та кошти спеціальних фондів. Загальні ресурси призначені для фінансування ефективних і надійних проектів, тоді як спеціальні фонди використовуються для пільгового кредитування соціально важливих проектів та технічної підтримки.

Можна підсумувати, що міжнародні фінансові інституції є не лише ключовими гравцями у сфері світових фінансів, а й необхідними учасниками в процесі глобальної кооперації та розвитку. Вони забезпечують критичну підтримку для стабілізації економік, фінансування важливих проектів, побудови інфраструктури та зменшення бідності у світі. Через свої кредитні лінії, консультативні послуги та політику підтримки реформ, МФІ відіграють важливу роль у формуванні більш стійкого та інтегрованого світового економічного ландшафту. Проте, разом із зростанням глобальних викликів, таких як нерівність, зміни клімату та міжнародні конфлікти, роль цих інституцій стає ще більш важливою і вимагає постійної адаптації та реформування для відповіді на сучасні виклики.

1.3. Роль та завдання міжнародних фінансових організацій у сучасній глобальній економіці

Сучасна глобальна економіка є складною та взаємопов'язаною системою, де держави, підприємства та інші учасники здійснюють фінансові операції на міжнародному рівні. У цьому контексті, міжнародні фінансові організації виконують ключову роль у забезпеченні стабільності та розвитку світової економіки. Своєю діяльністю вони сприяють зменшенню фінансових ризиків, забезпечують доступ до ресурсів для розвитку, та сприяють вирішенню глобальних фінансових проблем. В цьому параграфі ми розглянемо роль та завдання міжнародних фінансових організацій у сучасній глобальній економіці.

Завдяки посиленню глобалізації та взаємозалежності між розвиненими країнами та країнами, що розвиваються, цілі та функції МФО стали помітнішими. Крім того, нематеріальна допомога, особливо країнам, що розвиваються, та найбільш бідним країнам, стала відігравати одну з основних функцій їхньої діяльності. Саме поява нових центрів сили і швидкий соціально-економічний розвиток країн, що розвиваються, поряд з традиційними центрами сили видозмінює світову архітектуру в напрямі багатополюсного світу. Світова фінансова криза 2008 р. остаточно підтвердила неефективність світової фінансової архітектури та глобального управління та закріпила провідну позицію G-20 у світовій економіці [18,

Значення міжнародних фінансових організацій (МФО) в умовах економічної глобалізації зростає через ряд визначальних причин:

- загострення процесів інтеграції економічного життя між країнами та стрімкий розвиток транснаціональних корпорацій і банків, чия діяльність переступає кордони національних економік;
- поглиблення процесів глобалізації, що охоплюють економічну та фінансову сфери;
- розширення міжнародного управління валютно-кредитними та фінансовими відносинами, що стає складовою частиною регулювання міжнародних економічних зв'язків;
- виникнення необхідності у створенні організаційних засад міждержавного механізму спільного розгляду та вирішення валютно-фінансових питань, які постають перед світовою економікою у зв'язку із збільшенням нестійкості міжнародної валютної системи та фінансових ринків [19].

Міжнародні фінансові організації продовжують залишатися ключовою ланкою у структурі світових фінансів. Ці інституції, які були засновані у період відновлення після Другої світової війни, відіграють подвійну роль у світовій економіці: вони є не лише важливою передумовою, але й активним елементом у зміцненні економічних зв'язків на глобальному рівні. Розвиток міжнародних валютно-кредитних відносин традиційно супроводжувався формуванням складної

інституціональної мережі, яка об'єднує як глобальні, так і регіональні фінансові організації, а також різноманітні інші валютно-фінансові інституції.

В наступній таблиці 1.2 буде подано інформацію стосовно основних цілей та функцій міжнародних фінансових організацій на сучасному етапі.

Таблиця 1.2. – Основні цілі та функції міжнародних фінансових організацій

ЦІЛІ	ФУНКЦІЇ
Стабілізація і розвиток міжнародної валютно-фінансової системи	Надають технічну допомогу та консультації країнам-членам, а також діляться досвідом із країнами, що здійснюють соціально-економічні трансформації
Міждержавне валютне і кредитно-фінансове регулювання	Виступають регулятором світового господарства і міжнародних валютно-фінансових відносин
Збір та аналіз інформації, і також дослідження з проблематики міжнародних фінансових відносин	Стимулюють макроекономічну стабільність і структурну перебудову реального сектору економіки
Розробка і координація стратегії й тактики розвитку міжнародної валютної системи	Здійснюють моніторинг за станом економіки країн-членів і виконанням ними взятих на себе зобов'язань перед МФО
Акумуляція фінансових ресурсів та їх використання для забезпечення стабільності національного, регіонального та світового економічного розвитку	Здійснюють нагляд за міжнародною валютною системою

Джерело: складено автором на основі [20]

У нинішні часи, коли світова економіка переживає динамічні зміни, міжнародні фінансові організації виступають як вирішальний фактор у процесах економічного регулювання. Вони забезпечують державам комплексну підтримку, яка охоплює фінансування, консультативні послуги та аналітику, відіграючи роль в стабілізації та наставництві глобальної економіки. З 1980-х років світовий економічний ландшафт трансформувався під впливом глобалізації, створення інформаційного суспільства, інноваційних стрибків, системних змін, а також регіональних і глобальних криз, доповнюючись невпинним технологічним

прогресом. Все це істотно впливає на еволюцію як окремих країн, так і світового суспільства в цілому. Процеси, які формують ці перетворення, включають транснаціоналізацію бізнесу, інноваційну діяльність, приваблення закордонних інвестицій та фінансових потоків від МФО, а також використання внутрішніх заощаджень, які базуються на унікальних аспектах економічної діяльності, культурних цінностях, традиціях та менталітеті народу, і відрізняються залежно від країни.

На сучасному етапі, коли економічні кордони стають дедалі більш прозорими, а фінансові ринки – зв'язаними між собою, міжнародні фінансові організації (МФО) відіграють вирішальну роль у стабілізації та розвитку глобальної економіки. Ці інституції, які об'єднують країни з різними економічними інтересами, створюють спільні стандарти і механізми, що сприяють ефективній координації і співпраці на міжнародному рівні. Тому слід розглянути основні завдання МФО у контексті сучасної глобальної економіки (Рисунок 1.3.).

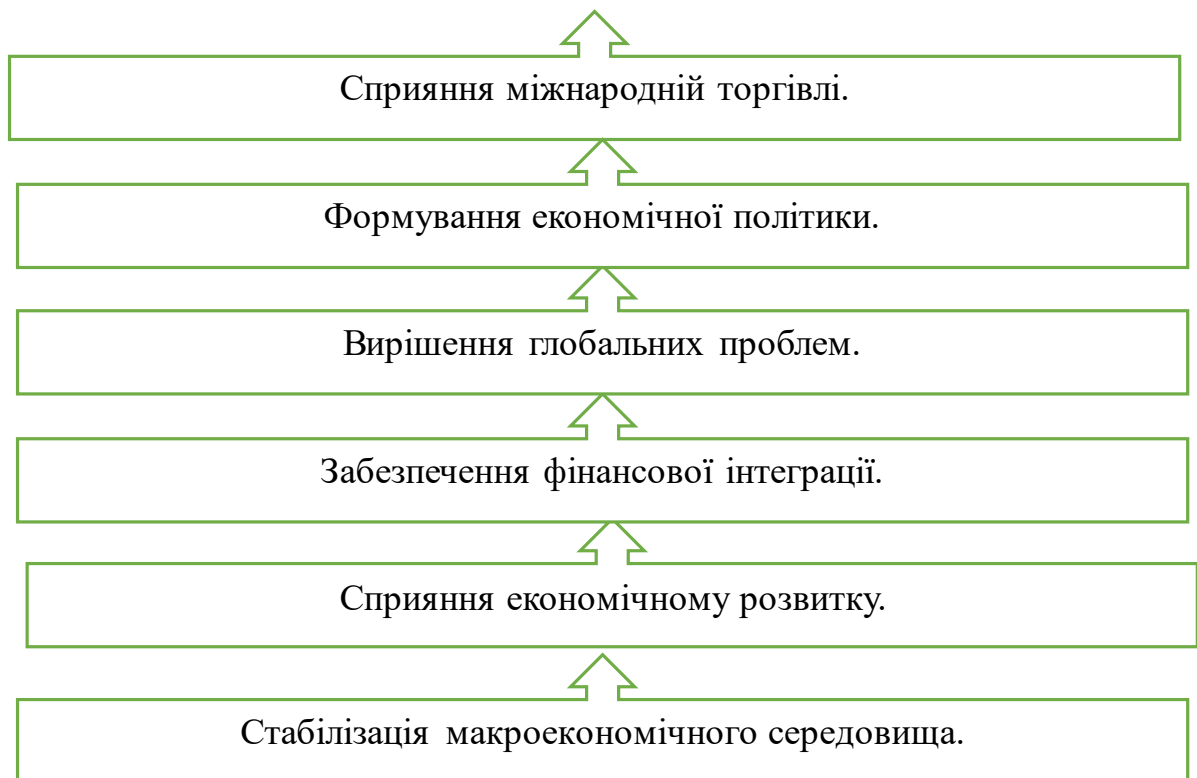

Рисунок 1.3. – Основні завдання фінансових організацій

Джерело: складено автором на основі [21]

Детальніше розглянемо кожне із поданих вище завдань міжнародних фінансових організацій.

Стабілізація макроекономічного середовища. Одне з основних завдань МФО, таких як Міжнародний валютний фонд (МВФ) чи Світовий банк, полягає у підтримці макроекономічної стабільності. Через надання технічної допомоги, консультування та кредитування країн, які переживають фінансові кризи, вони допомагають відновити баланс платіжних балансів, стабілізувати валютні курси та вживають заходів для запобігання майбутнім кризам.

Сприяння економічному розвитку. МФО, особливо ті, що займаються розвитком, як наприклад, Міжнародний банк реконструкції і розвитку, фокусуються на довгостроковому економічному розвитку. Вони інвестують у великомасштабні проекти, спрямовані на поліпшення інфраструктури, освіти та охорони здоров'я, що сприяє зростанню інвестицій і відкриває нові ринки для глобальної торгівлі.

Забезпечення фінансової інтеграції. МФО, як от Регіональні розвиткові банки, забезпечують фінансову інтеграцію, сприяючи координації економічних політик між країнами. Вони виступають майданчиками для обговорення міжнародних стандартів і регулювань, що дозволяє зменшити транснаціональні фінансові ризики та сприяти створенню єдиної фінансової архітектури.

Вирішення глобальних проблем. У світі, де економічні та соціальні проблеми все більше набувають глобального характеру, МФО відіграють ключову роль у їх вирішенні. Чи то зміна клімату, чи пандемії, чи міжнародна торгівля, ці організації пропонують ресурси та платформу для колективних дій.

Формування економічної політики. МФО часто впливають на формування економічної політики через умови, що супроводжують їхні кредити та допомогу. Це може включати реформування фінансового сектору, приватизацію державних підприємств, лібералізацію торгівлі та інші структурні зміни, які сприяють ринковій економіці [22, с. 58].

Сприяння міжнародній торгівлі. Збільшення обсягів міжнародної торгівлі є одним з ключових чинників економічного росту. МФО, як-от Світова торговельна

організація, сприяють розширенню торгівлі, встановленню справедливих правил гри та зниженню торговельних бар'єрів.

Враховуючи ці завдання та ролі, стає зрозуміло, що міжнародні фінансові організації відіграють вирішальну роль у сучасній глобальній економіці. Вони не тільки допомагають країнам впоратися з економічними викликами, але й сприяють створенню більш стабільного, інтегрованого та процвітаючого світового економічного порядку.

В цілому слід відзначити, що міжнародні фінансові організації відіграють надзвичайно важливу роль у сучасній глобальній економіці. Вони забезпечують стабільність та розвиток світової економіки, допомагаючи державам та підприємствам отримувати необхідні фінансові ресурси та розробляючи стратегії для подолання фінансових викликів. Однак важливо також враховувати, що міжнародні фінансові організації повинні діяти ефективно та враховувати інтереси всіх країн та регіонів, щоб забезпечити справедливий та сталого розвиток глобальної економіки. Наприкінці дня, спільна робота держав та міжнародних організацій є ключем до досягнення цілей сталого розвитку та забезпечення добробуту всіх народів світу.

РОЗДІЛ 2

СПІВПРАЦЯ УКРАЇНИ ТА МФО: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ВПЛИВ НА НАЦІОНАЛЬНУ ЕКОНОМІКУ

2.1. Історія співробітництва України та міжнародних фінансових інституцій

У світі, що динамічно змінюється, співробітництво країн з міжнародними фінансовими організаціями набуває все більшого значення. Для України, країни, що переживає численні економічні та політичні виклики, така взаємодія є не просто важливою, а життєво необхідною. Ця співпраця дозволяє Україні залучити інвестиції, отримати доступ до міжнародного досвіду управління фінансами, імплементувати реформи та посилювати економічний розвиток.

Україна, здобувши незалежність у 1991 році, стала перед необхідністю встановлення взаємовигідних економічних відносин з іншими країнами та міжнародними фінансовими інституціями. Ця співпраця була спрямована на стабілізацію економіки, залучення іноземних інвестицій та реалізацію структурних реформ.

Початок масштабної співпраці України з міжнародними фінансовими організаціями бере свій відлік з 90-х років XX століття, коли країна здійснила перехід до ринкової економіки. З того часу Україна активно співпрацює з Міжнародним валютним фондом (МВФ), Світовим банком, Європейським банком реконструкції та розвитку (ЄБРР), а також з іншими фінансовими інституціями [23,

Історія співробітництва України з міжнародними фінансовими інституціями є історією пошуку оптимального шляху модернізації національної економіки в умовах глобальних викликів. Позитивний досвід цієї співпраці виявився ключовим для забезпечення макроекономічної стабільності та реалізації важливих

структурних перетворень. З іншого боку, цей шлях був не позбавлений складнощів і випробувань, які Україна долає, поглиблюючи інтеграцію в світову економіку та зміцнюючи власну державність.

Основну хронологію співпраці України з міжнародними фінансовими організаціями можна подати наступним чином в таблиці 2.1.

Таблиця 2.1. – Основні етапи співпраці України з міжнародними фінансовими організаціями

№ п/п	Період	Опис етапу
1.	1991-1994 рр.	Україна стає членом Міжнародного валютного фонду (МВФ) та Світового банку, що поклало початок систематичної співпраці з міжнародними фінансовими інституціями. Україна отримує перші кредити для стабілізації економіки та проведення економічних реформ.
2.	1995-2004 рр.	Україна розпочинає більш активну співпрацю з МВФ і Світовим банком в рамках програм економічних реформ. Програми співробітництва охоплюють такі сфери, як аграрний сектор, енергетика, банківська система та приватизація державних підприємств. Виконання програм МВФ стає однією з умов для отримання фінансової підтримки з боку інших міжнародних інституцій та донорів.
3.	2005-2013 рр.	Політичні зміни в країні та світова фінансова криза 2008 року внесли корективи у відносини України з МВФ та іншими фінансовими інституціями. Україна отримує додаткову фінансову підтримку для протидії кризі, але зазнає труднощів із виконанням реформ.
4.	2014-2023 рр.	Революція Гідності 2014 року та подальша агресія Російської Федерації призвели до нової хвилі співпраці з МВФ, Світовим банком та іншими фінансовими інституціями. Україна розпочинає амбітні структурні реформи та отримує значну фінансову допомогу для підтримки економічної стабільності та відновлення.

Джерело: складено автором на основі [24-25]

Сучасний етап характеризується пошуком балансу між виконанням рекомендацій міжнародних інституцій та збереженням національних інтересів. Україна продовжує боротьбу з корупцією, впровадженням судових реформ, реформуванням державних підприємств та подальшим розвитком фінансового сектору.

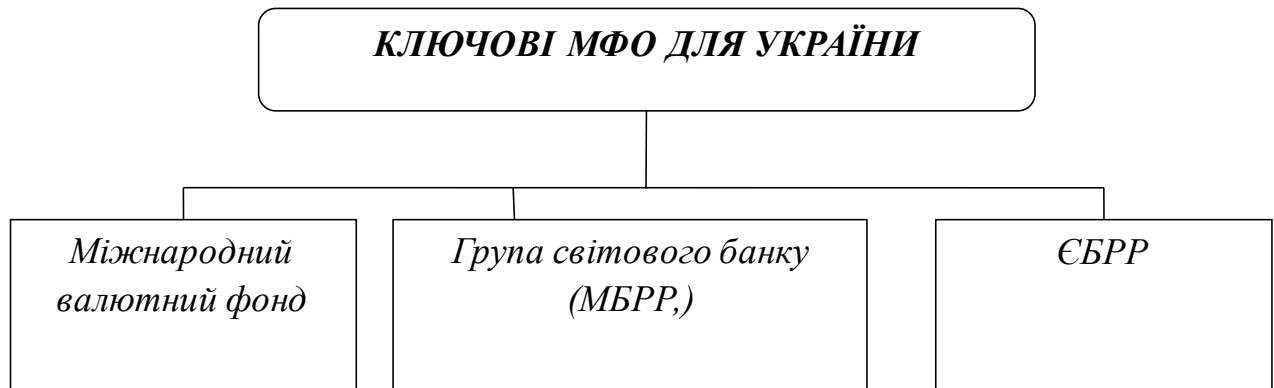

Рисунок 2.1. – Основні міжнародні фінансові організації, з якими співпрацює Україна

Джерело: складено автором на основі [26]

МВФ грає ключову роль у фінансуванні дефіциту державного бюджету України, подоланні платіжних криз та проведенні структурних реформ. Угоди з Фондом часто супроводжуються запровадженням жорстких економічних заходів, але в той же час вони відкривають доступ до ресурсів інших кредиторів та інвесторів, підвищуючи загальну довіру до економіки країни.

Світовий банк допомагає Україні у впровадженні довгострокових проектів, спрямованих на поліпшення інфраструктури, освітньої сфери, охорони здоров'я та екології. Ця підтримка особливо важлива для підвищення якості життя населення та створення сталих передумов для розвитку.

ЄБРР зосереджується на інвестуванні в приватний сектор, підтримці малого та середнього бізнесу, а також на фінансуванні проектів, які сприяють енергетичній незалежності та ефективності. Робота з ЄБРР дозволяє Україні інтегруватися в європейські та світові ринки, розвивати власні виробничі потужності та зміцнювати економіку [27].

Взаємодія з міжнародними фінансовими організаціями також відіграє важливу роль у залученні зовнішніх ресурсів для відновлення України після військових конфліктів, зокрема з Російською Федерацією. Ці ресурси є критичними для відновлення інфраструктури, забезпечення гуманітарної допомоги постраждалому населенню та відновлення основ економічної стабільності.

Детальніше розглянемо кожен групу міжнародних фінансових організацій та основні аспекти та характеристики співпраці України з ними.

МВФ, як основний міжнародний фінансовий інститут, надає тимчасову фінансову допомогу своїм членам для подолання проблем платіжного балансу, а також надає консультації з макроекономічної політики та технічну допомогу. Для України, країни з перехідною економікою та відносно молодими демократичними інституціями, така підтримка стала основою для проведення необхідних, а іноді й болісних реформ.

З початку 2000-х років, Україна неодноразово зверталася до МВФ за фінансовою підтримкою, але не завжди дотримувалася взятих на себе зобов'язань щодо реформування економіки. Основними причинами для звернення до Фонду були глобальні фінансові кризи, падіння цін на основні експортні товари, внутрішньополітичні нестабільності, а також військові конфлікти. Кредити МВФ допомагали стабілізувати національну валюту, відновлювати золотовалютні резерви та балансувати державний бюджет. В таблиці 2.2 подано основну інформацію стосовно надання кредитів МВФ нашій державі та періоди, протягом яких дані кредити були затверджені.

Співпраця з МВФ вимагає від України проведення структурних реформ, зокрема у сферах банківської системи, пенсійного забезпечення, податкової політики, дерегуляції економіки та боротьби з корупцією. Угоди з Фондом часто містять вимоги, які є непопулярними серед населення, такі як підвищення тарифів на комунальні послуги, зменшення соціальних виплат чи скорочення державного апарату. Втім, такі заходи спрямовані на забезпечення довгострокової стабілізації економіки та зростання добробуту громадян.

Таблиця 2.2. – Основні кредити, які були надані МВФ в період після отримання незалежності нашої країни

№ п/п	Основні етапи співпраці.	Обсяги кредитування, млрд. дол.
	1994–1995 рр. Програма системної трансформаційної позики	
	1995–1998 рр. Трьох річна програма	
	1998–2002 рр. Програма розширеного фінансування «Extended Fund Facility»	
	2002–2008 рр. Попереджувальний	
	2008–2014 рр. Нова програма співробітництва Stand by	
	2014–2017 рр. Нова дворічна програма	
	2018 р. Нова 14-місячна програма Stand by 3,9 млрд дол	
	2019 р. Нова програми кредитування терміном на 3 роки	

Джерело: складено автором на основі [28-29]

Незважаючи на певний прогрес, Україна часом стикалася з викликами у відносинах з МВФ, зокрема з проблемами виконання реформ та внутрішньої політичної волі до змін. Такі моменти призводили до призупинення програм фінансування та втрати довіри міжнародних інвесторів.

З іншого боку, можна стверджувати, що співпраця з МВФ відкрила Україні доступ до світових фінансових ринків, допомогла у викоріненні найглибших системних проблем економіки та сприяла інтеграції в глобальну економіку. На шляху до реформ Україна навчилася важливому уроку: стабілізація економіки та фінансова підтримка — це лише інструменти, а справжнє перетворення можливе тільки через реалізацію глибоких внутрішніх змін.

Також, розглянемо основні аспекти взаємодії нашої державою з групою Світового Банку. У 1992 році Україна стала членом Світового банку, а їх офіс на українських теренах розпочав свою діяльність наступного року.

Співпраця України з Групою Світового банку має довгу і значущу історію, що триває вже більше 30 років. Цей період був важливим для розвитку фінансової системи країни та її економіки. Україна є членом всіх п'яти структур Групи Світового банку, що включає Міжнародний банк реконструкції та розвитку (IBRD), Міжнародну фінансову корпорацію (IFC), Міжнародну асоціацію розвитку (IDA), Багатосторонню агенцію з гарантування інвестицій (MIGA), та Міжнародний центр з врегулювання інвестиційних спорів (ICSID).

Періодизацію становлення відносин України з групою Світового Банку подано на наступному рисунку.

У 1992 році Україна підписала Статті Угоди Міжнародного банку реконструкції та розвитку, що стало одним з переломних моментів у її фінансовій історії. За 30 років співпраці, Світовий банк затвердив для України 70 позик на загальну суму більше 14,4 млрд доларів США та 2,1 млрд євро, з яких Україна отримала 11,8 млрд доларів США та 1,2 млрд євро. Ці кошти були використані для фінансування державного бюджету, підтримки інституційних та структурних реформ, а також реалізації довгострокових інвестиційних проектів.

Важливим етапом була підтримка Світового банку у 1996-1998 роках, коли було підписано "Меморандум про взаєморозуміння щодо стратегії допомоги Світового банку Україні". Цей документ передбачав виділення кредитів для модернізації та розвитку аграрної сфери, вугільної промисловості та підприємств, а також розвиток ринково-орієнтованих інституцій.

Світовий банк виступає як ключовий союзник уряду України, забезпечуючи як фінансову, так і консультативну підтримку у плануванні, реалізації та відстеженні спільних інвестиційних та системних проектів. Ці проекти мають на меті здійснення у країні глибоких макроекономічних та соціально-економічних реформ. Фінансування від Світового банку дозволило здійснити реформу уряду, фінансової та судової систем, демонополізувати економіку, та зміцнити

антикорупційні структури. Кошти також використовувалися для модернізації та реформування комунальної інфраструктури, енергетики, агропромисловості, соціального захисту, охорони здоров'я та освіти.

Рисунок 2.2. - Основні етапи співробітництва України та Світового Банку

Джерело: систематизовано автором на основі [30]

Особливо важливою була підтримка в 2014 році, коли Україна зазнала економічних викликів через військову агресію Росії, що призвело до значного скорочення резервів, інвестицій, рівня споживання, а також до високого рівня проблемних кредитів, відтоку депозитів та падіння національної валюти.

У червні 2017 року Рада Директорів Світового банку схвалила нову Концепцію партнерства з Україною на період 2017-2021 років. Ця програма покликана підтримати сталий і всебічний відновлювальний розвиток економіки країни. Вона відображається в Середньостроковому плані дій уряду до 2020 року, який ставить перед собою завдання підвищення та покращення якості життя громадян на основі сталого економічного розвитку. Цей план є фундаментом для

середньострокового бюджетного планування, річних деталізованих планів дій уряду та стратегічних планів міністерств та інших державних відомств.

Серед ключових стратегічних цілей цього плану можна виділити наступні: кономічне зростання: Ця мета ґрунтується на збільшенні експорту та інвестицій, реалізації податкових та митних реформ, дерегуляції, земельній реформі, приватизації, реформуванні енергетики та підтримці макроекономічної стабільності через продовження фіскальної консолідації.

ефективне врядування: Включає реформування державного управління, децентралізацію та реформу державних фінансів.

розвиток людського капіталу: Здійснюється через реформи в системі охорони здоров'я та освіти, покращення державної соціальної підтримки, розвиток культури та спорту.

верховенство права та боротьба з корупцією: Охоплює підтримку ефективного функціонування антикорупційних інституцій, забезпечення рівного доступу до правосуддя та захист прав власності.

безпека та оборона: Включає захист суверенітету та територіальної цілісності держави, а також ключові аспекти безпеки громадян [31, с. 145].

Ці стратегічні напрями відображають всебічний підхід України до вирішення економічних та соціальних викликів, а також її зобов'язання перед міжнародними партнерами забезпечити довгостроковий сталий розвиток.

Завдяки співпраці з Банком було здійснено реформування банківського сектору та бізнес-середовища, що сприяло зростанню приватного сектору, привабленню нових інвестицій і спрямуванню фінансування у реальний сектор економіки, включаючи енергетику, охорону здоров'я, соціальний захист та водопостачання. Ці заходи зробили Україну стійкішою до економічних криз, що було доведено під час пандемії COVID-19, коли українська економіка показала зменшення державного боргу у відношенні до ВВП, на відміну від багатьох інших країн, що розвиваються.

В цілому, співпраця України з Групою Світового банку мала значний вплив на її економічний розвиток, забезпечуючи фінансування та підтримку у реалізації важливих економічних ініціатив та реформ

Європейський банк реконструкції та розвитку є одним з найбільш значущих інвесторів в Україні, надаючи суттєву фінансову підтримку для проведення в країні економічних реформ. Банк фінансує розвиткові інвестиційні проекти в приватному та державному секторах України, окрім цього, надає технічну допомогу. У липні 2015 року Національний банк України, у співпраці з іншими регуляторами фінансового сектору країни, включаючи Міністерство фінансів та Національну комісію з цінних паперів та фондового ринку, підписав Меморандум про взаєморозуміння з ЄБРР. Цей документ визначав спільні наміри розвивати місцевий ринок капіталу з підтримкою ЄБРР. У рамках цього Меморандуму, Національний банк разом з ЄБРР працюють над реалізацією різноманітних проектів технічної допомоги.

Основні напрями співпраці ЄБРР в нашій державі подано на наступному рисунку 2.2.

У відповідь на збройне вторгнення Російської Федерації в Україну, у березні 2022 року Рада директорів ЄБРР прийняла рішення про запровадження первісного "пакету стійкості" для України та інших країн, що постраждали від військової агресії, на загальну суму 2 мільярди євро. В рамках цього пакету протягом 2022 року ЄБРР уже виділив Україні понад 1 мільярд євро і планує збільшити фінансування до 3 мільярдів євро до кінця 2023 року. Основна увага у рамках цих зусиль приділяється підтримці реального сектору

Проте співпраця з міжнародними фінансовими інституціями не є безвідмовною. Вона вимагає від України виконання конкретних зобов'язань, проведення реформ, забезпечення прозорості управління та боротьби з корупцією. Тільки в такому разі можливе досягнення довгострокових позитивних результатів від цієї співпраці.

Рисунок 2.2. - Основні напрями співробітництва України та ЄБРР в період 2019-2023 років

Джерело: систематизовано автором на основі [32]

У підсумку, взаємодія України з міжнародними фінансовими організаціями є багатогранною та має стратегічне значення для країни. Вона сприяє не тільки фінансовій підтримці, але й підвищенню якості управління, проведенню структурних реформ, розбудові інституційної спроможності та інтеграції в глобальну економіку. Така співпраця є ключовою для досягнення сталого розвитку України у довгостроковій перспективі. Особливо актуальною ця співпраця є в період військової агресії росії проти нашої держави, адже без своєчасної підтримки в період після 24 лютого нашої державі було б складно стримувати фінансовий натиск.

2.2. Ключові параметри співробітництва України з МФО на сучасному етапі

Головною метою співробітництва є надання Україні фінансової допомоги для вирішення економічних та соціальних наслідків війни. Серед основних завдань — фінансування важливих соціальних виплат, підтримка бюджету, відновлення інфраструктури, підтримка реформ та забезпечення енергетичної безпеки.

Кредитування України Міжнародним валютним фондом у період військового стану має важливе значення, оскільки це становить виключення зі звичайної практики Фонду. З 2014 року, в умовах російської агресії, Україна отримала понад 12 мільярдів доларів США від МВФ в рамках трьох програм, що передували війні. Ці кошти були критично необхідні для підтримки економічної стійкості країни та збереження сприятливого інвестиційного середовища.

Співпраця України з Міжнародним валютним фондом (МВФ) під час військового стану є ключовим елементом забезпечення фінансової стабільності та підтримки економічної резистентності країни у виключно складних умовах. Ця співпраця охоплює кілька основних аспектів:

екстрене Фінансування: МВФ здійснює надання екстреного фінансування для підтримки платіжного балансу України. Це допомагає країні впоратися з фінансовими наслідками війни, зокрема зі зростаючими витратами на оборону та гуманітарні потреби.

макроекономічна підтримка: МВФ сприяє підтримці макроекономічної стабільності через консультативну підтримку та рекомендації щодо фіскальної політики та управління державними фінансами, спрямовані на зменшення економічного впливу війни.

структурні реформи: незважаючи на військовий стан, Україна продовжує працювати над структурними реформами з метою покращення економічного управління та залучення іноземних інвестицій. МВФ надає підтримку в цих зусиллях, зокрема у

сферах управління державними фінансами, реформування податкової системи та поліпшення бізнес-клімату.

технічна допомога та консультації: МВФ надає технічну допомогу та консультативні послуги українському уряду, допомагаючи в розробці та впровадженні ефективних економічних стратегій та політик, необхідних для вирішення нагальних викликів, пов'язаних з військовим станом.

міжнародна координація та підтримка: МВФ відіграє роль координатора між різними міжнародними фінансовими інституціями та країнами-донорами, допомагаючи забезпечити єдину та ефективну підтримку України [33].

На початку 2023 року Україна успішно завершила Моніторингову програму під наглядом Ради МВФ, що поклало початок обговоренню нової повноцінної програми фінансування. В кінці березня, Виконавча рада МВФ затвердила чотирирічну програму в межах Механізму розширеного фінансування (EFF), яка передбачає фінансування на суму приблизно 15,6 мільярда доларів США.

Програма EFF 2023 відзначається як одна з наймасштабніших в історії взаємин України та МВФ протягом останніх 30 років, в ході яких Україна отримала від Фонду близько 37 мільярдів доларів США. Ця програма має на меті забезпечити економічну стабільність та відновлення довгострокової боргової стійкості країни, як в стандартному, так і в умовах погіршення ситуації, а також сприяти реформам, які підтримують відновлення та інтеграцію України до Європейського Союзу.

Основним викликом для виконання зобов'язань України є висока невизначеність, викликана триваючою війною. Тому програма розділена на два етапи: воєнний та повоєнний.

Перший етап (2023-2024 роки) зосереджений на підтримці фіскальної, цінової та фінансової стабільності, де українська влада взяла на себе зобов'язання підтримувати та продовжувати реформи для зміцнення управління та боротьби з корупцією. 3 квітня 2023 року Україна отримала перший транш програми у розмірі 2,7 мільярда доларів США.

Другий етап (2024-2027 роки) буде зосереджений на проведенні структурних реформ та відновленні економічної стабільності, а також на прискоренні інтеграції України до ЄС.

Для моніторингу прогресу програми заплановано одинадцять переглядів, які на початкових етапах відбуватимуться щоквартально. Це дозволить вносити необхідні коригування для досягнення встановлених цілей.

У рамках Меморандуму про економічну та фінансову політику, Україна взяла на себе 19 структурних маяків, які є найбільшими за кількістю з 2015 року. Переважна більшість з них має бути реалізована в 2023 році, лише два – до середини 2024 року.

Станом на 31 березня 2023 року загальна сума непогашених кредитів України становить близько 12,1 млрд доларів США. Суму непогашених кредитів у розрізі окремих програм подано в наступній таблиці 2.4

Таблиця 2.4. – Сума непогашених кредитів України перед МВФ у розрізі окремих програм

№ п/п	Програма, рік погодження	Сума непогашеного кредиту станом на 31.03.2023, СПЗ
	Всього	

Джерело: систематизовано автором на основі [34-35]

Отримання Україною нової програми від МВФ є значущим проривом та виключенням із звичайної практики. Хоча МВФ не має жорстких обмежень на фінансування країн, що знаходяться у стані війни, умовою надання коштів зазвичай є наявність надійного макроекономічного прогнозу, який у випадку України дуже важко скласти через триваючий військовий конфлікт. Тому, МВФ у цьому контексті виступає не тільки як кредитор, а й як індикатор довіри, надаючи міжнародним

донорам та партнерам впевненість у стабільності України. Це також відіграє роль сигналу для глобальної фінансової спільноти про готовність до подальшої підтримки країни.

З урахуванням відсотків та інших додаткових платежів сума заборгованості становить близько 14,4 млрд доларів США. У період з 2023 по 2027 роки Україна має сплатити Фонду близько 11,5 млрд доларів США разом з відсотками та комісійними платежами. За прогнозами МВФ, Україна повністю погасить борг тільки в 2043 році, але це можливо лише у випадку, якщо країна не отримає нового фінансування.

Також, слід розглянути і підтримку групи Світового Банку після початку військових дій на території нашої держави. Світовий банк посідає ключову позицію серед міжнародних фінансових партнерів України, займаючи друге місце після МВФ за обсягом наданих коштів. В ході тривалої співпраці, ця організація схвалила 72 кредитні проекти на загальну суму, що перевищує 15,4 мільярда доларів США та 2,2 мільярда євро на користь України. З цих коштів, Україна вже отримала 14,2 мільярда доларів США та повну суму у євро.

З часу початку воєнних дій 24 лютого 2022 року, Світовий банк активізував фінансову підтримку для України, залучивши 34 мільярда доларів США, з яких більше 22 мільярдів уже було виплачено країні.

Кошти, отримані від Світового банку та асоційованих з ним довірчих фондів, використовуються для фінансування державного бюджету, реалізації реформ, інституційної трансформації та проведення довгострокових інвестиційних проектів, що відповідають ключовим напрямкам розвитку української економіки.

Для забезпечення допомоги Україні під час воєнного конфлікту, Світовий банк запровадив новий ефективний фінансовий інструмент на безповоротній основі, відомий як Цільовий фонд багатьох донорів. Цей крок дозволив зібрати грантові кошти від країн, таких як США, Великобританія, Данія, Нідерланди, Австрія, Норвегія, Литва, Латвія та Ісландія.

Головні проекти Світового Банку в Україні станом на початок 2023 року подано в наступній таблиці 2.4

Таблиця 2.4. – Головні проекти Світового Банку в Україні станом на кінець 2022 року

№ з/п	Назва проекту	Сума позики	Всього вибрано	Вибрано, у %	Кінцева дата терміну використання кредиту
	Модернізації системи національної підтримки населення				
	Модернізація системи соціальної підтримки населення				
	подолання наслідків пандемії COVID-19, для Проекту "Модернізація системи соціальної підтримки населення України				
	Додаткове фінансування для проекту "Модернізація системи соціальної підтримки населення України"				
	Додаткове фінансування Проекту "Поліпшення охорони здоров'я на службі у людей				

Джерело: [36]

З моменту російського вторгнення в Україну у лютому 2022 року, Світовий банк разом із міжнародними партнерами активно працював над збором коштів, що допомогли українському уряду в підтримці важливих державних послуг.

Станом на січень 2023 року, Світовий банк зміг мобілізувати понад 18 мільярдів доларів США у вигляді екстреного фінансування, включаючи зобов'язання та гарантії від донорів, для подолання наслідків війни для населення та економіки України. З цієї суми Україна вже отримала понад 16,4 мільярди доларів США.

У 2023 році передбачається, що український державний бюджет отримає 37 мільярдів доларів США офіційного фінансування, включаючи 18 мільярдів доларів у вигляді грантів, 18 мільярдів євро кредиту від ЄС, а також 2 мільярди доларів від

Світового банку для задоволення термінових потреб у відновленні та післявоєнній реконструкції.

Основним фінансовим інструментом Світового банку для України є проєкт "Підтримка державних видатків для забезпечення стійкого державного управління в Україні" (PEACE), який дозволив іншим міжнародним донорам об'єднати зусилля для надання швидкої та цілеспрямованої підтримки.

У серпні 2022 року проєкт PEACE залучив грант від США на суму 4,5 мільярди доларів США. Допомога від донорських країн продовжується: 30 вересня 2022 року в рамках PEACE було мобілізовано додаткові 530 мільйонів доларів у вигляді кредитних гарантій від Великої Британії та Королівства Данії, а також ще 4,5 мільярди доларів у вигляді гранту, схваленого в листопаді 2022 року та наданого урядом США.

Світовий банк 20 грудня 2022 року оголосив про надання додаткової позики від Міжнародного банку реконструкції та розвитку (МБРР) на суму 500 мільйонів доларів, підтриманої гарантіями Великої Британії, в рамках проєкту PEACE.

Для посилення зусиль України в реалізації економічних реформ і підвищення фінансової стійкості, Світовий банк надав країні гарантії, які сприяють підтримці політик, спрямованих на економічне зростання і стабільність у сфері надання державних послуг.

Також, слід проаналізувати основні аспекти підтримки ЄБРР нашої держави під час війни. Співпраця України з Європейським банком реконструкції та розвитку (ЄБРР) в умовах війни має важливе значення для підтримки української економіки та сприяння її відновленню. Основні напрямки цієї співпраці включають:

фінансова підтримка: ЄБРР надає фінансування для підтримки критичних секторів української економіки, зокрема енергетики, інфраструктури, муніципальних послуг та приватного сектору. Це фінансування допомагає зменшити вплив війни на економіку та підтримує важливі галузі.

інвестиції в інфраструктуру: ЄБРР інвестує у відновлення та модернізацію інфраструктури, що постраждала внаслідок військових дій. Це включає ремонт доріг, мостів та інших ключових об'єктів інфраструктури.

ідтримка малого та середнього бізнесу: ЄБРР активно працює над підтримкою малого та середнього бізнесу в Україні, забезпечуючи доступ до фінансів та консультативних послуг, що допомагає підтримувати робочі місця та стимулювати економічне зростання.

ідтримка енергетичного сектору: енергетика є ключовим сектором, який потребує підтримки для забезпечення енергонезалежності та стабільності. ЄБРР допомагає в розвитку альтернативних джерел енергії та модернізації існуючої енергетичної інфраструктури.

єформи та політична підтримка: ЄБРР також надає консультативну підтримку уряду України у реалізації реформ, особливо у сфері управління державними фінансами, корпоративного управління та боротьби з корупцією.

ідновлення після війни: ЄБРР готується до відіграти ключову роль у процесі післявоєнного відновлення України, забезпечуючи необхідне фінансування та консультації для відновлення економіки та інфраструктури.

Станом на 01 квітня 2023 року на стадії реалізації знаходиться 11 спільних з ЄБРР проектів загальним обсягом позик 2 364,0 млн євро. Обсяг використання коштів позик ЄБРР за цими проектами станом на 01 квітня 2023 року – 1 203,32 млн євро (50,9% загальної суми позик). Головні проекти ЄБРР в нашій державі станом на початок 2023 року подано в наступній таблиці 2.5.

Як видно з даних в таблиці 2.3, серед діючих проектів ЄБРР, які мають місце в Україні на сучасному етапі в державному , основна їх маса пов'язана з інфраструктурними проектами.

Особливо актуальною в умовах війни, є допомога ЄБРР в енергетичному секторі: відтак, банк надав кредит €200 млн, який допоможе українській компанії «Нафтогаз» (НАК) у створенні стратегічних резервів природного газу на вже другий опалювальний сезон після російського вторгнення у лютому 2022 року. Минулого року «Нафтогаз» також отримав кредит від Банку на суму €300 млн у рамках пакету підтримки €500 млн, що включав у себе грант Норвегії.

Таблиця 2.5. – Основні проекти ЄБРР в Україні станом на початок 2023 року

№ з/п	Назва проекту	Сума позики	Всього вибрано	Вибрано, у %	Кінцева дата терміну використання кредиту
	Проект екстреного відновлення мережі електропередачі				
	Відновлювальний кредит для екстреної закупівлі газу для НАК «Нафтогаз»				
	Проект розвитку АТ «Укрпошта». Логістична мережа та Сільське відділення				
	Розвиток транс'європейської транспортної мережі				
	Проект модернізації мережі електропередачі				
	Україна Комплексна програма підвищення рівня безпеки енергоблоків атомних електростанцій				
	Завершення будівництва метрополітену у м. Дніпро				
	Проект електрифікації залізниці Миколаїв Долинська				
	Реабілітація ГЕС				
	Будівництво повітряної лінії Каховська ГЕС-Запорізька АЕС				
	Продовження третьої лінії метрополітену у м. Харків				

Джерело: складено автором на основі [37]

ЄБРР, співробітництво якого з Україною триває вже понад три десятиліття і включає у себе не лише реалізацію конкретних проектів, а й сприяння реформам, значно збільшив свою підтримку в умовах війни з приділенням основної уваги енергетичній безпеці, життєво важливій інфраструктурі, продовольчій безпеці, торгівлі та приватному сектору.

Як висновок, слід відзначити, що співпраця України з міжнародними фінансовими організаціями (МФО) на сучасному етапі, особливо в умовах війни, відіграє критично важливу роль у забезпеченні економічної стабільності та підтримці сталого розвитку країни. Фінансування та технічна підтримка від МФО, таких як МВФ, Світовий банк, ЄБРР та інших, надають Україні важливі ресурси для вирішення безпосередніх фінансових та економічних викликів, спричинених військовим конфліктом. Ці організації допомагають впоратися із зовнішнім боргом, підтримують ключові сектори економіки, сприяють необхідним реформам, та підтримують процеси відновлення.

Важливим є також залучення додаткових інвестицій, особливо в інфраструктуру та соціальні програми, що сприятиме швидшому відновленню України та створенню основи для довгострокового економічного зростання. Водночас, співпраця з МФО вимагає від України здійснення структурних та інституційних реформ, спрямованих на підвищення прозорості, ефективності державного управління та боротьби з корупцією, що є ключовими для забезпечення стабільності та довіри міжнародних партнерів.

Враховуючи військові та геополітичні виклики, Україна потребує продовжувати тісну співпрацю з МФО, адаптувати свої економічні стратегії до змінюваних умов та використовувати міжнародну підтримку для досягнення стійкого розвитку та відновлення своєї економіки.

2.3. Роль МФО у формуванні економічної політики України

Масштабне вторгнення Росії на українську територію в лютому 2022 року спричинило значні людські втрати, вимушене переміщення мільйонів осіб в межах країни та за її межами, а також глибокі руйнації в житловому секторі, енергетиці, промисловості та освітніх закладах. Ця агресія зупинила виробничу та

господарську діяльність багатьох компаній, що серйозно вдарило по всіх сферах економічного і фінансового життя країни.

В умовах запровадженого військового стану, уряд країни був змушений невідкладно перерозподілити бюджетні витрати, насамперед на оборонні та гуманітарні потреби, а також на підтримку внутрішньо переміщених осіб та забезпечення критично важливої інфраструктури, вітальної для функціонування держави.

Необхідно відзначити, що без підтримки від міжнародних фінансових організацій, країні було б значно складніше впоратися з викликами та підтримати стабільність державних функцій у такий період, коли велика частина бюджетних ресурсів спрямовується на оборонні потреби. Тому аналіз внеску міжнародних фінансових інституцій у 2022 році є ключовим для розуміння їхньої ролі в підтримці України в умовах кризи.

Перш за все відзначимо, що в умовах російського вторгнення, роль міжнародних фінансових організацій в наповненні державного бюджету є вкрай значущою. Для доведення цієї тези, проаналізуємо дані стосовно обсягів допомоги від МФО в Україні протягом 2019-2022 рр. та їх питому вагу в структурі доходів Державного бюджету (Рис. 2.3)

Відтак з даних рисунку 2.3 видно, що різке збільшення обсягу допомоги до 481090,7 млн. грн., яке складає значну частку від доходів державного бюджету – 26,92%, є відповіддю на значну потребу у фінансуванні через воєнний стан в Україні. Ці дані свідчать про значне збільшення залучених грантів та інших видів міжнародної підтримки, які стали важливою частиною державних доходів та фінансування країни у воєнний час, вказуючи на масштабність міжнародної реакції на події в нашій державі. Проте очевидним є той факт, що наш бюджет просто не витримав без фінансової допомоги міжнародних організацій.

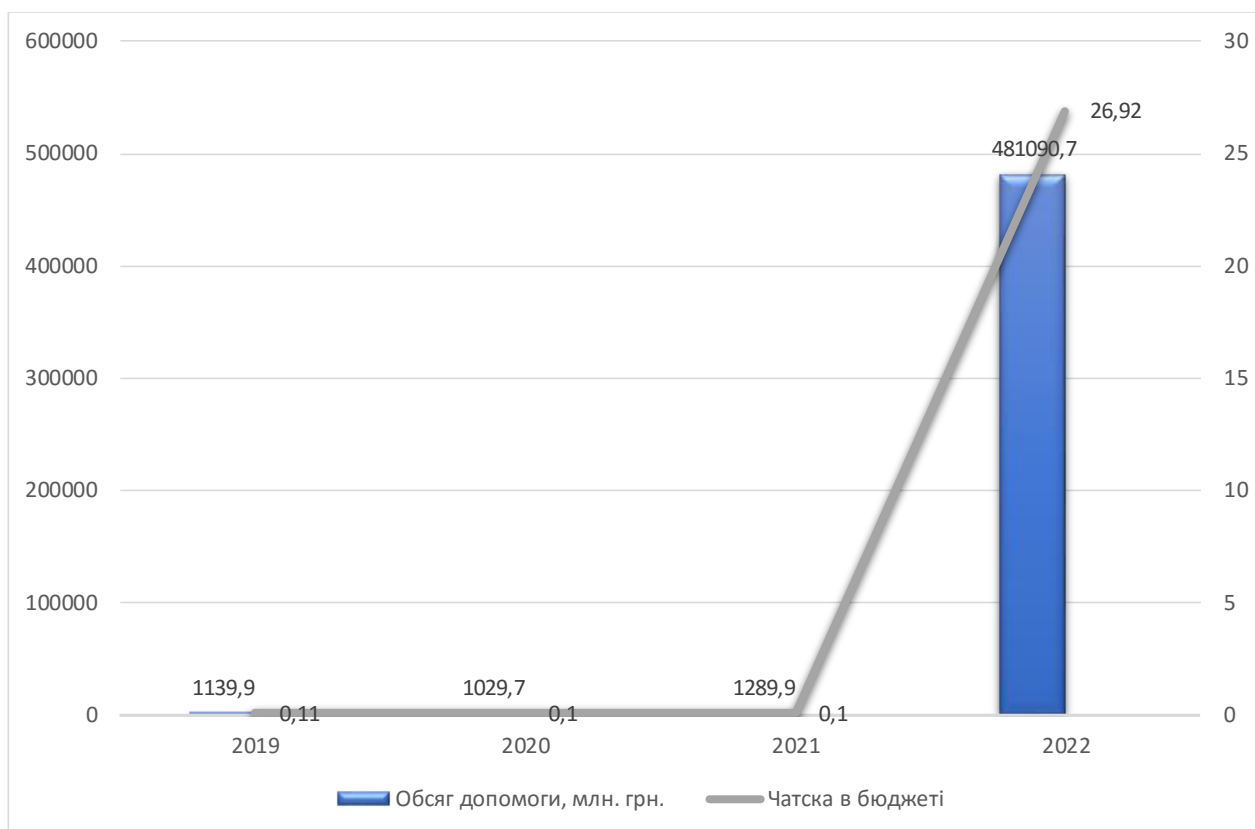

Рисунок 2.3. – Обсяги допомоги від МФО в Україні протягом 2019-2022 рр. та їх частка в структурі доходів Державного бюджету, млн. грн. та у %

Джерело: розроблено автором за даними [38]

Проте відзначимо, що в таких умовах, відносини України з міжнародними фінансовими установами є ключовим елементом її вбудовування в міжнародну економічну та політичну арену, тісно пов'язані з проведенням необхідних структурних змін в економіці країни для забезпечення її довгострокового економічного розвитку. Ефективність цих процесів значною мірою залежить від боргової стратегії, адже висока заборгованість та обов'язки щодо обслуговування боргу створюють навантаження на державний бюджет України. Це веде до "ефекту витіснення", коли нові позики не фінансують інвестиції, а слугують для погашення попередніх боргів. У контексті обмежених фінансових ресурсів та наближення до періоду пікових виплат за зовнішнім боргом, питання взаємодії з міжнародними кредиторами набуває особливої гостроти.

Саме тому, в таких умовах, незважаючи на всі пільги та вигідні кредитні умови, тісна боргова політика України у співпраці з міжнародними фінансовими

організаціями (МФО) може призвести до низки негативних наслідків, до яких слід віднести наступні (Рис.2.4.):

Рисунок 2.4. – Негативні наслідки від співпраці нашої держави та МФО

Джерело: розроблено автором на основі [39-40]

Детальніше опишемо кожен із описаних вище проблем.

Зростання державного боргу: Залучення значних обсягів запозичень може призвести до накопичення державного боргу, що перевищує безпечний рівень відносно ВВП країни, створюючи ризики для фінансової стабільності.

Обслуговування боргу: значні виплати за обслуговуванням боргу можуть відволікати значні фінансові ресурси від критично важливих внутрішніх інвестицій, таких як соціальна сфера, освіта та охорона здоров'я.

Структурні реформи під тиском: умови, встановлені МФО для надання фінансування, можуть вимагати швидкого впровадження структурних реформ, що може призвести до соціального невдоволення або реформ, що не враховують специфіки країни.

Валютні ризики: виплати за зовнішніми боргами здійснюються у іноземній валюті, що збільшує вразливість країни перед коливаннями валютних курсів.

Умовність та політичний тиск: Вимоги МФО щодо політик і реформ можуть

сприйматися як обмеження суверенітету і викликати політичний тиск та невдоволення в суспільстві.

оціальні наслідки: Запровадження жорсткої фіскальної політики та бюджетних скорочень може погіршити соціальний захист найбільш уразливих верств населення [40].

Таким чином, хоча співпраця з МФО може забезпечити необхідні ресурси для підтримки економіки в короткостроковій перспективі, вона також містить потенційні ризики, які слід уважно зважувати та управляти.

Відзначимо, що оновлені засади взаємодії України з Міжнародним валютним фондом враховують нинішній рівень невизначеності, що характеризує ситуацію в країні. В цьому контексті, Фонд опирається на оптимістичні очікування щодо майбутнього економічного розвитку, що стоїть в контрасті до значного падіння ВВП, яке спостерігалось в 2022 році. На початку 2023 року МВФ оцінює потенційне зменшення або невелике зростання реального ВВП України в межах від -3 до +1 відсотків.

Новітні програми підтримки, що передбачаються Фондом, зосереджені на зміцненні фінансово-економічної стабільності, зниженні рівня зовнішнього боргу та сприянні процесу відновлення країни в контексті її інтеграції до Європейського Союзу після війни.

МВФ уважно слідкує за виконанням Україною взятих на себе зобов'язань, при цьому умови перевірки виконання програми адаптовані до нинішніх воєнних та економічно нестабільних умов, з оцінкою, що буде здійснена у два етапи (рисунок 2.5).

Загалом, з початку війни Міжнародний валютний фонд демонструє значну підтримку Україні, забезпечуючи її додатковим фінансуванням та кредитними можливостями. При цьому, прогнози Фонду щодо військових умов відзначаються як адекватні, з передбаченням поступового відновлення економічної діяльності та ВВП вже в 2023 році.

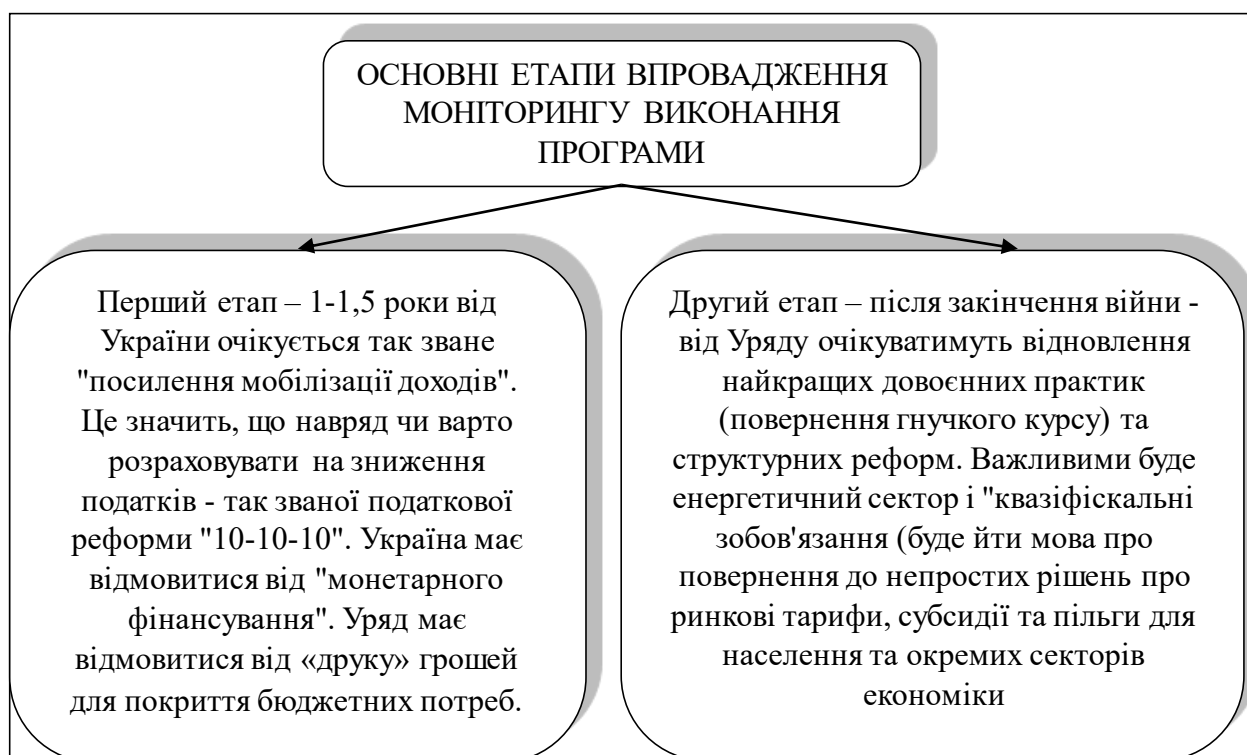

Рисунок 2.5. – Схема виконання умов МВФ в розрізі надання останніх кредитів для нашої держави

Джерело: складено автором на основі [41]

Окрім того, відзначимо, що фінансова підтримка, що надходить від міжнародних фінансових установ, залишається основним джерелом капіталу для України у сфері реконструкції, особливо для термінових проєктів, таких як відновлення енергетичної та транспортної інфраструктури, що є критичним для повернення громадян до звичайного життя.

Європейський банк реконструкції та розвитку, МВФ та Світовий Банк, а також Корпорація фінансового розвитку США, разом з іншими міжнародними фінансовими корпораціями, проявляють вирішальну активність у підтримці приватного сектору. Ці установи розробляють та впроваджують програми і фінансові продукти, спрямовані на підтримку України нині та у фазі поствоєнного відновлення. Багато з цих організацій вже мають належні інструменти та встановлені фінансові квоти на поточний рік, що дозволить їм ефективно здійснювати цю підтримку.

Роль міжнародних фінансових організацій у формуванні економічної політики України в умовах війни є визначальною. В умовах, коли країна зіткнулася з безпрецедентними безпековими та економічними викликами, МФО забезпечують критично необхідну фінансову підтримку, яка допомагає утримувати макроекономічну стабільність, забезпечувати фінансування державного бюджету та підтримувати важливі соціальні програми. Вони відіграють роль важелів для проведення структурних реформ, необхідних для модернізації економіки, підвищення її конкурентоспроможності та забезпечення відновлення після закінчення військових дій.

Однак, співпраця з МФО також накладає певні зобов'язання та обмеження, вимагаючи від українського уряду здійснення болючих, але необхідних економічних рішень та реформ. Ці зусилля мають велике значення для підтримки довіри міжнародних інвесторів та партнерів, а також для залучення нових інвестицій, які сприятимуть економічному відновленню.

Таким чином, співпраця з МФО дозволяє Україні не лише впоратися з тимчасовими фінансовими труднощами, а й закладає основу для довготривалої економічної стабільності та прогресу, враховуючи складні умови, викликані воєнним станом.

РОЗДІЛ 3

НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ВЗАЄМОДІЇ УКРАЇНИ З МФО

3.1. Ключові дисбаланси глобальної системи міжнародних фінансових організацій

У сучасному світі глобальна система міжнародних фінансових організацій відіграє вирішальну роль у регулюванні міжнародної економіки, підтримці глобальної фінансової стабільності та сприянні економічному розвитку країн по всьому світу. Однак, незважаючи на їх значний вплив і важливість, ці інституції стикаються з низкою критичних дисбалансів, які викликають суперечності та виклики у світовому господарстві. Ці дисбаланси мають різні форми, від нерівномірного представництва та впливу різних країн у процесах прийняття рішень до питань, пов'язаних із ефективністю програм фінансування та умов, які накладаються на отримувачів коштів. Ці питання зумовлюють необхідність перегляду та адаптації існуючої системи до сучасних реалій світової економіки.

Сучасні міжнародні валютні відносини дуже нестабільні, ситуації, що виникають на валютних ринках відрізняються великим ризиком і невизначеністю для учасників валютних операцій. Все це примушує багато країн брати участь в координації економічної політики в цій області. Цю координацію на практиці здійснюють такі органи, як Міжнародний валютний фонд, Міжнародний банк реконструкції і розвитку.

Безперечно, фінансові дисбаланси тісно пов'язані з якісними аспектами стану фінансової системи, що є дуже важливим у розумінні цієї проблематики. Ми погоджуємося з думкою, що терміни "фінансові дисбаланси" та "фінансова незбалансованість" можуть використовуватися як синоніми. Пропонований перелік характеристик, які відображають стан фінансової системи, також видається нам адекватним. Водночас, ми вважаємо, що зовнішні та внутрішні збурення не є

незалежними від фінансових дисбалансів, але входять в одну систему з ними. Саме такі збурення часто стають первинною причиною виникнення фінансових дисбалансів, взаємодіючи й впливаючи на стабільність всієї фінансової системи

В узагальненому вигляді взаємозв'язок між фінансовими дисбалансами та якісними характеристиками подано на наступному рисунку 3.1

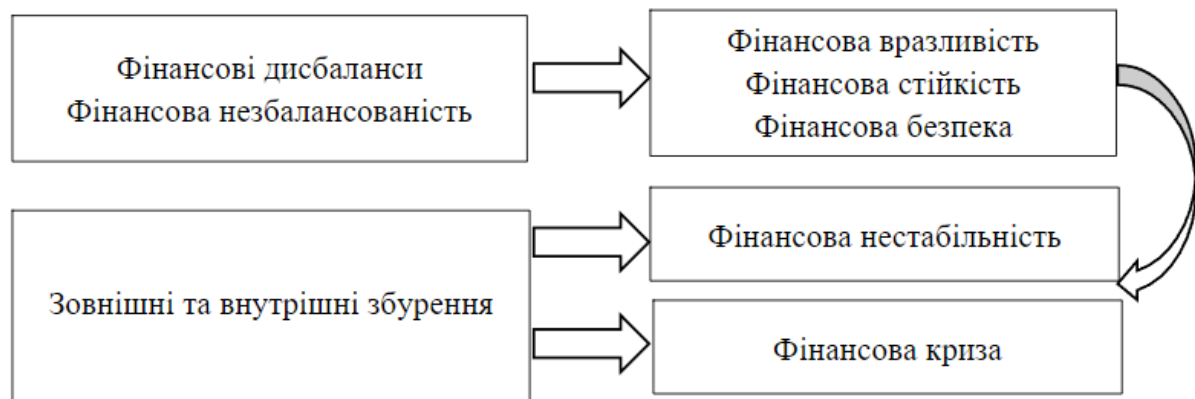

Рисунок 3.1. – Фінансові дисбаланси та їх зв'язок зі станом фінансової системи

Джерело: складено автором на основі [43]

Існування фінансових невірноважень у системі може зробити її схильною до нестабільності, і, у випадку відсутності належного контролю, це може призвести до порушення її фінансової стабільності. В залежності від тривалості та швидкості реагування на такі порушення, вони можуть становити ризик для фінансової безпеки країни. Це може спричинити фінансову нестабільність, тривалість і глибина якої можуть викликати фінансову кризу. В залежності від серйозності цієї кризи, її вплив може поширитися за межі фінансової сфери, викликаючи загальноекономічну кризу. Однак, залежно від причин виникнення фінансових дисбалансів, ситуація може розвиватися по-іншому. Тобто, якщо ці дисбаланси спровоковані зовнішніми економічними чи неекономічними факторами, фінансова система може залишатися стабільною протягом певного часу, залежно від рівня накопиченої фінансової стійкості.

Окрім того, фахівці Світового банку [44], Європейського центрального банку [45], Федеральної резервної системи США [46] відзначають, що існує діапазон стабільності, у межах якого фінансова система здатна «розсіяти фінансові дисбаланси, які виникають ендогенно або в результаті значних несприятливих і непередбачених подій, у стані стабільності система поглинає шоки в першу чергу за допомогою механізмів самокоригування, запобігаючи негативному впливу подій на реальну економіку чи інші фінансові системи».

Глобальна система міжнародних фінансових організацій, таких як Міжнародний валютний фонд (МВФ), Світовий банк та різні регіональні банки розвитку, зіткнулася з кількома ключовими дисбалансами та викликами. Ось деякі з них (Рисунок 3.2.):

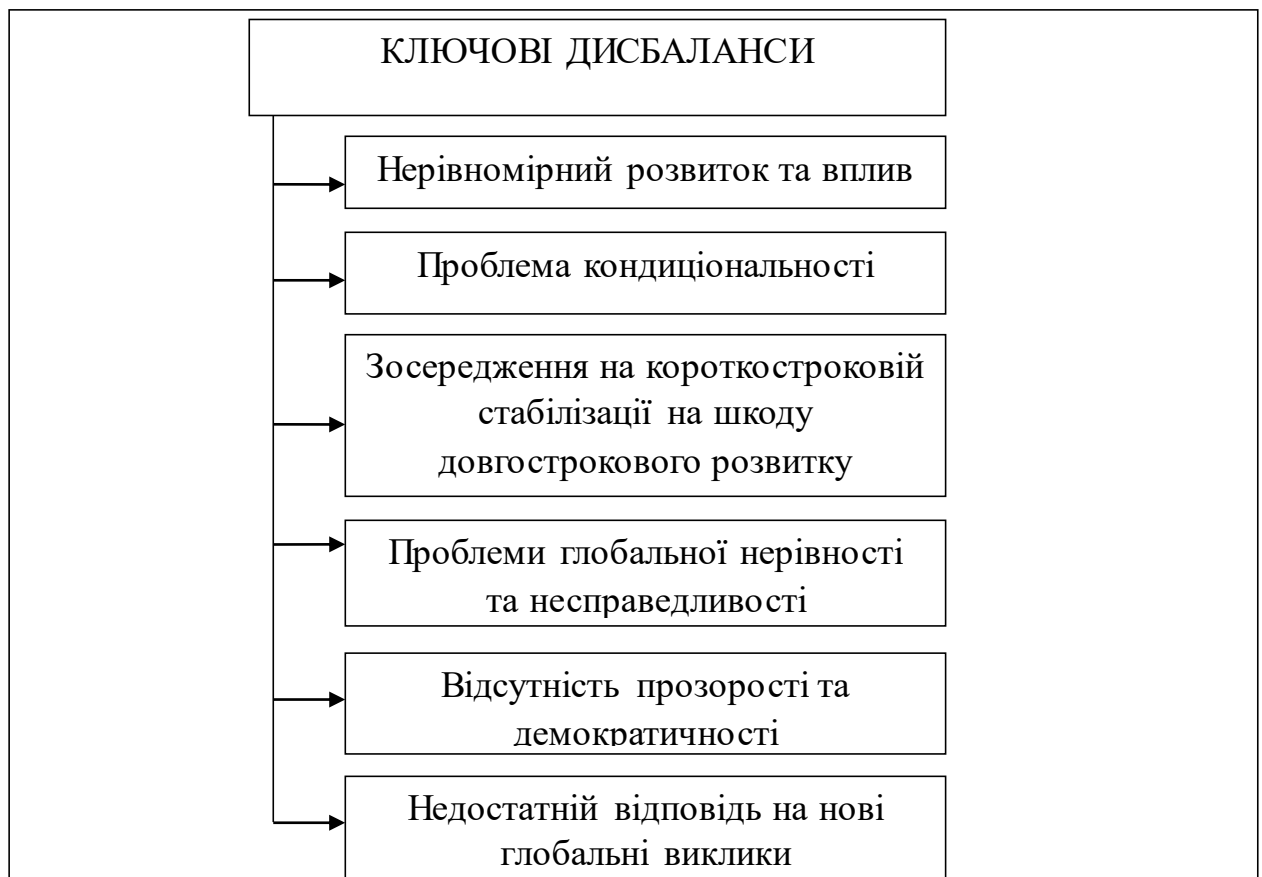

Рисунок 3.2. – Ключові дисбаланси в діяльності міжнародних фінансових організацій [47]

Детальніше опишемо кожен із них:

ерівномірний розвиток та вплив: Розвинені країни, особливо члени G7, мають

непропорційно великий вплив на управління та політику цих організацій порівняно з країнами, що розвиваються. Це створює дисбаланс у тому, як ресурси розподіляються та які політики просуваються.

проблема кондиціональності: МВФ та інші фінансові організації часто вимагають від країн, які отримують фінансування, впровадження певних економічних політик та реформ. Критики вказують, що ці умови часто більше відображають інтереси розвинених країн, а не реальні потреби країн, що розвиваються.

осередження на короткостроковій стабілізації на шкоду довгострокового розвитку: Іноді політики, які просуваються МВФ та іншими фінансовими організаціями, спрямовані більше на короткострокову фінансову стабілізацію, ніж на довгостроковий економічний розвиток.

проблеми глобальної нерівності та несправедливості: Існує занепокоєння щодо того, що поточна система сприяє підтримці та посиленню глобальної нерівності, де багаті країни продовжують накопичувати багатство, в той час як бідні країни залишаються відсталими.

відсутність прозорості та демократичності в процесах прийняття рішень: Критики також зазначають, що в процесах прийняття рішень в міжнародних фінансових організаціях часто бракує прозорості та демократичності, що призводить до підозр у біксайдерах та відсутності легітимності їхніх рішень.

недостатній відповідь на нові глобальні виклики: Сучасні глобальні виклики, такі як зміна клімату, міжнародна міграція, пандемії тощо, потребують нових підходів і стратегій. Існує думка, що міжнародні фінансові інститути не завжди ефективно адаптуються до цих змін.

Часто міжнародні фінансові організації просувають політики, засновані на західних моделях капіталізму, що може не відповідати соціальним, економічним та культурним реаліям у країнах, що розвиваються. Ці дисбаланси та виклики потребують глибокого переосмислення та реформування міжнародної фінансової архітектури для більш справедливого та ефективного глобального економічного управління.

Світовий банк і регіональні банки розвитку повинні займати провідне місце в підтримці країн, що розвиваються, сприяти їх росту та стабільності та допомагати в боротьбі з бідністю. Із метою здійснення поставлених завдань вони надають країнам, що розвиваються, пільгові кредити і гранти, а також технічну допомогу. У межах своїх повноважень для боротьби з бідністю і забезпеченню стійкого розвитку та всебічного росту вони повинні проводити антициклічну політику з подолання кризових явищ. Міжнародні банки розвитку нещодавно переглянули свою політику, змінивши колишній ортодоксальний, суто ринковий підхід на нову стратегію списання боргів найбідніших країн-боржників, нездатних погасити свою заборгованість, та зниження рівня бідності [48, с. 225–226].

Світовий банк і регіональні банки розвитку мають ключову роль у підтримці країн, що розвиваються, сприянні їхньому росту та стабільності, а також у боротьбі з бідністю. Вони виконують ці завдання, надаючи країнам пільгові кредити, гранти та технічну підтримку. Ці інституції мають проводити антициклічну політику для подолання кризових ситуацій і сприяти стійкому розвитку та всеосяжному економічному зростанню.

Нещодавно міжнародні банки розвитку переглянули свою політику, відходячи від традиційного ринкового підходу до нової стратегії. Основними напрямками нової стратегії є списання боргів для найбідніших країн-боржників, які не здатні погасити свою заборгованість, та зниження рівня бідності. Це свідчить про зміну фокусу від суто фінансових показників до більш соціально-орієнтованого підходу, що включає в себе врахування потреб і специфіки розвитку кожної країни.

Цей перегляд стратегії відображає усвідомлення того, що фінансова підтримка повинна йти поруч із соціальними ініціативами, спрямованими на підвищення життєвого рівня населення і вирішення глобальних проблем, таких як бідність. Це також відповідає глобальним цілям сталого розвитку, оскільки враховує не тільки економічні, але й соціальні та екологічні аспекти розвитку країн.

Фінансові кризи 1997 та 2008 років відкрили серйозні прогалини у глобальному управлінні фінансовими організаціями, зокрема в діяльності МВФ та Світового банку. Ці кризи виявили, що ці інституції не в змозі ефективно

відповідати на глобальні виклики. За словами нобелівського лауреата Джозефа Стігліца, МВФ сприяв розширенню кризи через свою політику дерегулювання та лібералізації, яка стала основною причиною її виникнення та швидкого розповсюдження.

Стігліц також критикував МВФ за надання короткострокових кредитів, що залишає країни з низьким рівнем доходів у стані боргової залежності. Він зазначає, що нав'язування політики скорочення дефіциту в період економічних спадів лише поглиблювало кризу в багатьох країнах, таких як Південна Корея, Таїланд, Індонезія та Аргентина [49].

Стігліц наголошує, що МВФ відійшов від своєї первинної місії, започаткованої під егідою Кейнса, яка полягала у забезпеченні країн коштами для проведення експансіоністської фіскальної політики під час економічних спадів. Замість цього, Фонд більше зосереджується на забезпеченні повернення іноземних інвестицій, ніж на допомозі бідним країнам у підтримці їхньої економіки [49].

Аналізуючи чому багато програм МВФ та інших міжнародних фінансових організацій (МФО) часто не досягають бажаних результатів, можна виділити кілька ключових причин:

ерівництво та політика організацій: переважно, політику МВФ та Світового банку формують представники розвинутих країн, зокрема США та країн G-7, що впливає на напрямки політик цих організацій. Це може відображати інтереси цих країн, але не завжди враховується потреби країн, що розвиваються.

окус на фінансових аспектах: діяльність МФО часто зосереджена на фінансових питаннях, в той час як інші важливі аспекти, такі як соціальні проблеми або охорона навколишнього середовища, залишаються недооціненими.

едостатнє залучення місцевих експертів: місії МВФ часто короткострокові і не завжди включають глибокий аналіз місцевих умов. Місцеві експерти, які краще знають ситуацію в своїх країнах, могли б бути більш ефективними у формуванні стратегій для своїх країн.

ромоція ринкового фундаменталізму: МВФ та Світовий банк часто пропагують політику ринкового фундаменталізму, включаючи дерегулювання та приватизацію,

що може не завжди враховувати специфіку та потреби конкретних країн, особливо в умовах високого рівня корупції.

оціально-економічні наслідки: програми приватизації та дерегулювання іноді призводять до підвищення безробіття та соціальної нестабільності, оскільки не завжди враховується людський фактор і потенціал місцевих ринків праці [50].

Отже, для підвищення ефективності роботи МВФ та інших МФО важливо враховувати ці аспекти, залучати місцевих фахівців до процесу розробки стратегій, а також забезпечувати більш гнучкий та комплексний підхід до вирішення проблем країн, що розвиваються.

Зміни у глобальній економіці вимагають від міжнародних фінансових організацій (МФО), таких як Міжнародний валютний фонд (МВФ) та Світовий банк, адаптації до нових викликів. Це передбачає реформування їх структур та підходів, щоб ефективно протистояти глобальним фінансовим кризам та сприяти стабільності у світовій економіці.

Одним з ключових аспектів сучасного функціонування МФО є моніторинг міжнародних капіталових потоків та розробка стратегій для запобігання кризовим явищам. Це вимагає залучення експертів, здатних аналізувати складні глобальні фінансові тенденції та передбачати можливі ризики.

Проведення реформ, спрямованих на підвищення прозорості та відкритості у діяльності МФО, є надзвичайно важливим. Це включає перегляд квот країн-членів МВФ та Світового банку, щоб забезпечити більш справедливе та збалансоване представництво інтересів як розвинутих, так і країн, що розвиваються.

Реформи також мають на меті оптимізацію процесів кредитування, зокрема, через розробку антикризових програм, які дозволять країнам, що зіштовхнулися з економічними труднощами, ефективно відновлювати свої економіки без зайвого навантаження на державний бюджет. Ще одним важливим кроком є створення нової глобальної фінансової архітектури, яка враховуватиме зміни в світовій економіці та дозволить ефективніше реагувати на міжнародні фінансові виклики [50].

Сучасна глобальна система міжнародних фінансових організацій, таких як Міжнародний валютний фонд та Світовий банк, стикається з викликами, що

вимагають значних реформ і адаптації до змінюваних умов світової економіки. Нерівномірне представництво і вплив різних країн, кондиціональність фінансування, акцент на короткостроковій стабілізації на шкоду довгостроковому розвитку, проблеми глобальної нерівності, недостатня прозорість та демократичність у процесах прийняття рішень, а також відсутність адекватної відповіді на нові глобальні виклики — усе це підкреслює потребу в глибокому переосмисленні та реформуванні міжнародної фінансової архітектури.

Світовий банк і регіональні банки розвитку мають зосередитися на підтримці країн, що розвиваються, сприяючи їхньому економічному зростанню, стабільності та боротьбі з бідністю. Вони повинні використовувати антициклічну політику для подолання кризових явищ та сприяти стійкому розвитку та всеосяжному економічному зростанню. Їх останній перегляд політики, який відходить від суто ринкового підходу до нової стратегії списання боргів для найбідніших країн-боржників і зниження рівня бідності, є кроком до більш соціально-орієнтованого підходу.

Реформування МВФ та інших МФО вимагає переосмислення їхньої ролі та методів діяльності, а також врахування ширшого спектру соціальних, економічних та екологічних викликів. Це включає в себе перегляд квот країн-членів, антикризові програми кредитування та структуру управління, щоб забезпечити більш справедливе та збалансоване представництво інтересів усіх країн-учасниць. Такі реформи допоможуть МВФ та іншим фінансовим інститутам бути більш адекватними до сучасних викликів глобальної фінансової стабільності.

3.2. Концептуальні засади оптимізації співпраці України з МФО

Сучасний світовий порядок характеризується глобалізацією та інтеграцією національних економік у міжнародні фінансові та економічні процеси. У цьому контексті, Україна, як країна, що розвивається, зіштовхується з викликами, що

потребують ефективної співпраці з міжнародними фінансовими організаціями (МФО). Оптимізація цієї взаємодії є ключовою для досягнення стабільного економічного зростання та інтеграції України у світову економіку, особливо в умовах військового стану.

Співпраця з МФО, такими як Міжнародний валютний фонд, Світовий банк та інші, відіграє важливу роль у розвитку економічної інфраструктури України. Це не тільки про фінансову підтримку, а й про надання експертизи, технічної допомоги та сприяння в реалізації структурних реформ. Однак, для досягнення максимальної вигоди від такої співпраці, необхідно розробити стратегічні підходи та впровадити концептуальні зміни у взаємодії з цими організаціями.

Для ефективного вирішення організаційних проблем, вітчизняний уряд повинен демонструвати не лише політичну рішучість, але й мати ясне уявлення про ключові задачі, виконання яких сприятиме підвищенню ефективності взаємодії з міжнародними фінансовими організаціями. Серед стратегічних кроків для поглиблення такої співпраці необхідно визначити наступні напрями:

оновлення та модернізація організаційних структур для втілення геоekonomічних (зокрема євроінтеграційних) та соціально-економічних (технологічне оновлення, стимулювання експорту, підтримка бізнесу) пріоритетів у рамках програм та проектів міжнародних фінансових організацій;

розробка середньострокової стратегії, яка передбачає оптимальне залучення зовнішніх ресурсів, з урахуванням боргових зобов'язань та можливостей їх реорганізації в умовах війни;

підвищення ефективності та прозорості використання зовнішніх коштів у національній економіці, спрямоване на соціально-економічний розвиток [51].

По завершенню військових конфліктів на теренах нашої країни, наступним етапом повинно стати глибоке та масштабне відновлення національної економіки. Цей процес має відбуватися у відповідності до стратегій та планів, розроблених урядом України, із залученням підтримки міжнародних фінансових інституцій та партнерських країн. Незаперечною умовою для початку поствоєнної відбудови є стабілізація безпекової ситуації в країні та гарантії відсутності повторних воєнних

загроз на її території. Стабільний економічний розвиток та соціальний прогрес можливі лише на фундаменті гарантованої безпеки.

Основні завдання поствоєнної відбудови України мають охоплювати комплекс заходів, спрямованих на систематичне поновлення економічної інфраструктури країни. Основними джерелами фінансування відбудови мають стати кошти, одержані в якості репарацій від росії, та фінансова підтримка з боку міжнародного співтовариства, включаючи допомогу від міжнародних організацій та окремих країн.

У сучасному світі, де економічні кордони стають все більш розмитими, співпраця з міжнародними фінансовими організаціями (МФО) відіграє ключову роль для країн, що розвиваються. Україна, країна з перехідною економікою, стоїть перед викликом оптимізації такої співпраці, аби максимально ефективно використовувати зовнішні ресурси для свого розвитку.

Напрями удосконалення співпраці України з міжнародними фінансовими організаціями подано на наступному рисунку 3.3.

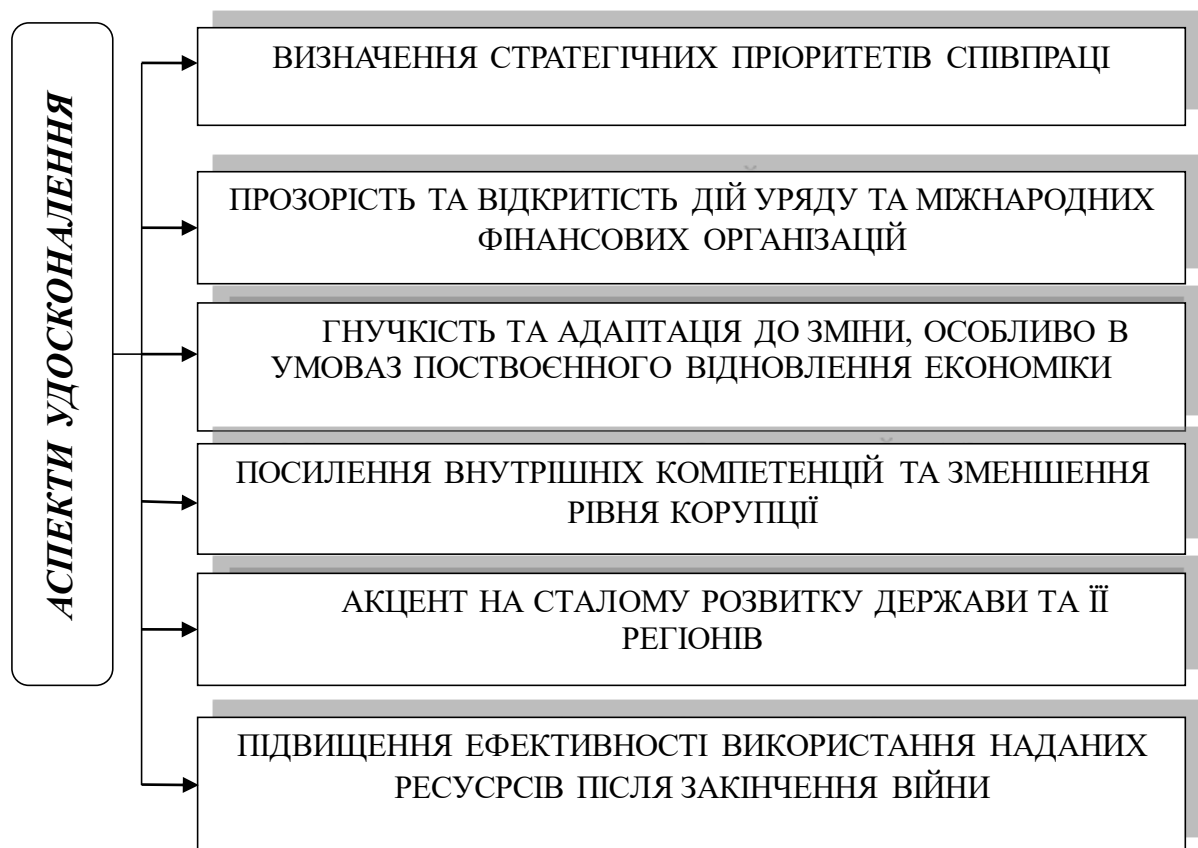

Рисунок 3.3. – Ключові аспекти удосконалення співробітництва України та міжнародних фінансових організацій [52-53]

Детальніше розглянемо кожен із поданих вище аспектів.

изначення стратегічних пріоритетів: Україна повинна чітко формулювати свої стратегічні цілі та пріоритети у співпраці з МФО. Це допоможе країні краще використовувати ресурси МФО для досягнення своїх довгострокових цілей, таких як модернізація економіки, підвищення рівня життя населення та інтеграція в європейські та світові економічні структури.

розорість та відкритість: важливим аспектом є підвищення прозорості в управлінні проектами, фінансуваннями та іншими ресурсами, отриманими від МФО. Транспарентність веде до більш ефективного використання коштів та зниження корупційних ризиків.

осилення внутрішніх компетенцій: Україна повинна зосередитися на розвитку внутрішньої експертизи для кращого планування, управління та моніторингу проектів, фінансованих МФО. Навчання та розвиток кадрового потенціалу є ключовими для підвищення ефективності взаємодії з МФО.

нучкість та адаптація до змін: глобальна економіка змінюється швидко, і Україні необхідно бути готовою до адаптації своїх стратегій та підходів у відповідності до цих змін. Це включає здатність швидко реагувати на нові виклики та можливості.

кцент на сталому розвитку: Україні потрібно забезпечити, щоб співпраця з МФО сприяла сталому розвитку, включаючи економічне зростання, екологічну стійкість та соціальну справедливість.

ідвищення ефективності використання ресурсів: оптимізація використання коштів та технічної допомоги від МФО є ключовою. Україна повинна зосередитися на проектах, які пропонують найбільшу віддачу та довгостроковий вплив на економіку країни.

ктивна участь у формуванні політики МФО: Україна має активно брати участь у дискусіях та процесах формування політик у межах МФО, висловлюючи свої інтереси та забезпечуючи, щоб ці політики враховували специфіку та потреби країни [53-54].

Якщо говорити більш детально, то в плану удосконалення співробітництва з міжнародним валютним фондом, то тут слід класифікувати питання співпраці на стратегічні та тактичні аспекти. Стратегічні питання часто впливають із ключових документів, що формують основу діяльності Фонду, зокрема, з принципів вашингтонського консенсусу. Ці принципи загалом складають основу для економічної політики МВФ у контексті реалізації програм в країнах з фінансовими чи економічними проблемами. Б.М. Данилишин вважає, що деякі принципи вашингтонського консенсусу, призначені для розвитку країн, мають бути адаптовані з урахуванням унікальних умов України, зокрема, що стосується переходу до вільної торгівлі. Для прикладу, країни, як-от Японія, Корея та Китай, спочатку сформували конкурентоспроможну промисловість, а потім знизили або скасували мита та лібералізували обмеження нетарифного характеру. Розвинуті країни часто використовують нетарифні заходи для захисту своїх національних виробників, і цей досвід може бути корисним для України у формуванні власної економічної стратегії

Щодо ЄБРР, то дана фінансова установа розробила програму координації з інституціями, зацікавленими в підтримці України, і активно співпрацює з українською владою. Враховуючи багатий досвід ЄБРР у сфері інвестицій, розуміння політики та глибоке знання місцевого ринку, зокрема приватного сектору, а також історію підтримки ініціативи «Архітектура реформ в Україні», критично важливо, щоб ЄБРР зайняв провідну роль у цій сфері після завершення війни.

Завдяки своїй широкій акціонерній базі, ЄБРР може служити як зв'язок між країнами Європейського Союзу та тими, що не є його членами, що є надзвичайно важливим для координованих міжнародних зусиль щодо відновлення України. Загалом, основні завдання ЄБРР у контексті співпраці з Україною, спрямованої на поствоєнну відбудову, охоплюють кілька ключових аспектів. Ці завдання та напрямки можна візуалізувати на схемі 3.4.

Рисунок 3.4. – Ключові аспекти ЄБРР в розрізі допомоги нашій державі в поствоєнний період

Джерело: складено автором самостійно

Ефективна співпраця України з міжнародними фінансовими організаціями вимагає комплексного підходу та взаємодії на основі чіткого розуміння національних інтересів, стратегічних цілей та глобальних тенденцій. Впровадження цих принципів та підходів дозволить Україні не тільки підвищити ефективність використання зовнішнього фінансування, але й забезпечити сталий розвиток країни у складному глобальному економічному середовищі. Роль міжнародних фінансових організацій у розвитку України є багатогранною, охоплюючи не тільки фінансову підтримку, але й технічну експертизу, допомогу в реалізації реформ та розбудові інфраструктури. Для зміцнення цієї співпраці, Україні потрібно визначити стратегічні цілі, забезпечити прозорість у використанні ресурсів та активно брати участь у формуванні політики цих організацій.

Важливим аспектом у цій взаємодії є адаптація та коригування підходів до потреб України. Необхідно враховувати унікальні умови країни, її економічні особливості та соціально-політичний контекст, включаючи відбудову після військових конфліктів. Особлива увага має бути приділена забезпеченню сталого розвитку, підтримці інновацій та технологічного оновлення, а також сприянню соціально-економічному зростанню.

В контексті поствоєнної відбудови, Україна має спиратися на міцний фундамент безпеки та стабільності. Поновлення економічної системи має відбуватися з урахуванням міжнародної допомоги, включаючи репарації та фінансову підтримку. Водночас, важливо забезпечити, щоб ці зусилля були скоординовані, систематичні та відповідали довгостроковим цілям країни. У підсумку, Україна має активно працювати над удосконаленням взаємодії з міжнародними фінансовими організаціями, оскільки це має вирішальне значення для її економічного відновлення та прогресу. Втілення цих принципів у реальність стане кроком до зміцнення позицій України на міжнародній арені та сприятиме її стабільному розвитку в глобалізованому світі.

ВИСНОВКИ

Отже, написання даної кваліфікаційної магістерської роботи, дає нам змогу зробити наступний ряд висновків:

Фінансова глобалізація відіграє ключову роль у формуванні сучасного світового порядку, стимулюючи створення та розвиток міжнародних фінансових організацій. Ці установи не тільки сприяють ефективному розподілу ресурсів та стабілізації фінансових ринків, але й забезпечують необхідну підтримку країнам, що розвиваються, сприяють міжнародній співпраці та контролюють ризики, пов'язані з фінансовими кризами. Вони виступають в якості арбітрів та координаторів у світі,

де капітал має майже необмежену свободу переміщення, а економічні межі стають все більш розмитими. Таким чином, важко переоцінити значення міжнародних фінансових організацій для підтримки стабільності та прогресу у фінансовій сфері глобалізованого світу.

Міжнародні фінансові інституції є не лише ключовими гравцями у сфері світових фінансів, а й необхідними учасниками в процесі глобальної кооперації та розвитку. Вони забезпечують критичну підтримку для стабілізації економік, фінансування важливих проектів, побудови інфраструктури та зменшення бідності у світі. Через свої кредитні лінії, консультативні послуги та політику підтримки реформ, МФІ відіграють важливу роль у формуванні більш стійкого та інтегрованого світового економічного ландшафту. Проте, разом із зростанням глобальних викликів, таких як нерівність, зміни клімату та міжнародні конфлікти, роль цих інституцій стає ще більш важливою і вимагає постійної адаптації та реформування для відповіді на сучасні виклики.

Міжнародні фінансові організації відіграють надзвичайно важливу роль у сучасній глобальній економіці. Вони забезпечують стабільність та розвиток світової економіки, допомагаючи державам та підприємствам отримувати необхідні фінансові ресурси та розробляючи стратегії для подолання фінансових викликів. Однак важливо також враховувати, що міжнародні фінансові організації повинні діяти ефективно та враховувати інтереси всіх країн та регіонів, щоб забезпечити справедливий та сталого розвиток глобальної економіки. Наприкінці дня, спільна робота держав та міжнародних організацій є ключем до досягнення цілей сталого розвитку та забезпечення добробуту всіх народів світу.

Заємодія України з міжнародними фінансовими організаціями є багатогранною та має стратегічне значення для країни. Вона сприяє не тільки фінансовій підтримці, але й підвищенню якості управління, проведенню структурних реформ, розбудові інституційної спроможності та інтеграції в глобальну економіку. Така співпраця є ключовою для досягнення сталого розвитку України у довгостроковій перспективі. Особливо актуальною ця співпраця є в період військової агресії росії проти нашої

держави, адже без своєчасної підтримки в період після 24 лютого нашій державі було б складно стримувати фінансовий натиск.

півпраця України з міжнародними фінансовими організаціями на сучасному етапі, особливо в умовах війни, відіграє критично важливу роль у забезпеченні економічної стабільності та підтримці сталого розвитку країни. Фінансування та технічна підтримка від МФО, таких як МВФ, Світовий банк, ЄБРР та інших, надають Україні важливі ресурси для вирішення безпосередніх фінансових та економічних викликів, спричинених військовим конфліктом. Ці організації допомагають впоратися із зовнішнім боргом, підтримують ключові сектори економіки, сприяють необхідним реформам, та підтримують процеси відновлення. Важливим є також залучення додаткових інвестицій, особливо в інфраструктуру та соціальні програми, що сприятиме швидшому відновленню України та створенню основи для довгострокового економічного зростання. Водночас, співпраця з МФО вимагає від України здійснення структурних та інституційних реформ, спрямованих на підвищення прозорості, ефективності державного управління та боротьби з корупцією, що є ключовими для забезпечення стабільності та довіри міжнародних партнерів.

оль міжнародних фінансових організацій у формуванні економічної політики України в умовах війни є визначальною. В умовах, коли країна зіткнулася з безпрецедентними безпековими та економічними викликами, МФО забезпечують критично необхідну фінансову підтримку, яка допомагає утримувати макроекономічну стабільність, забезпечувати фінансування державного бюджету та підтримувати важливі соціальні програми. Вони відіграють роль важелів для проведення структурних реформ, необхідних для модернізації економіки, підвищення її конкурентоспроможності та забезпечення відновлення після закінчення військових дій. Однак, співпраця з МФО також накладає певні зобов'язання та обмеження, вимагаючи від українського уряду здійснення болючих, але необхідних економічних рішень та реформ. Ці зусилля мають велике значення для підтримки довіри міжнародних інвесторів та партнерів, а також для залучення нових інвестицій, які сприятимуть економічному відновленню.

учасна глобальна система міжнародних фінансових організацій, таких як Міжнародний валютний фонд та Світовий банк, стикається з викликами, що вимагають значних реформ і адаптації до змінюваних умов світової економіки. Нерівномірне представництво і вплив різних країн, кондиціональність фінансування, акцент на короткостроковій стабілізації на шкоду довгостроковому розвитку, проблеми глобальної нерівності, недостатня прозорість та демократичність у процесах прийняття рішень, а також відсутність адекватної відповіді на нові глобальні виклики — усе це підкреслює потребу в глибокому переосмисленні та реформуванні міжнародної фінансової архітектури. Світовий банк і регіональні банки розвитку мають зосередитися на підтримці країн, що розвиваються, сприяючи їхньому економічному зростанню, стабільності та боротьбі з бідністю. Вони повинні використовувати антициклічну політику для подолання кризових явищ та сприяти стійкому розвитку та всеосяжному економічному зростанню. Їх останній перегляд політики, який відходить від суто ринкового підходу до нової стратегії списання боргів для найбідніших країн-боржників і зниження рівня бідності, є кроком до більш соціально-орієнтованого підходу.

ефективна співпраця України з міжнародними фінансовими організаціями вимагає комплексного підходу та взаємодії на основі чіткого розуміння національних інтересів, стратегічних цілей та глобальних тенденцій. Впровадження цих принципів та підходів дозволить Україні не тільки підвищити ефективність використання зовнішнього фінансування, але й забезпечити сталий розвиток країни у складному глобальному економічному середовищі. Роль міжнародних фінансових організацій у розвитку України є багатогранною, охоплюючи не тільки фінансову підтримку, але й технічну експертизу, допомогу в реалізації реформ та розбудові інфраструктури. Для зміцнення цієї співпраці, Україні потрібно визначити стратегічні цілі, забезпечити прозорість у використанні ресурсів та активно брати участь у формуванні політики цих організацій. В контексті поствоєнної відбудови, Україна має спиратися на міцний фундамент безпеки та стабільності. Поновлення економічної системи має відбуватися з урахуванням міжнародної допомоги,

включаючи репарації та фінансову підтримку. Водночас, важливо забезпечити, щоб ці зусилля були скоординовані, систематичні та відповідали довгостроковим цілям країни. У підсумку, Україна має активно працювати над удосконаленням взаємодії з міжнародними фінансовими організаціями, оскільки це має вирішальне значення для її економічного відновлення та прогресу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Levitt T. The Globalization of Markets / T. Levitt // Harvard Business Review. – 1983. – №61 (3) – P.92.102.
2. International Monetary Fund. URL: www.imf.org
3. Корж М.А. Пряме іноземне інвестування в умовах фінансової глобалізації // Фінанси України. – 2011. – №12. – С. 61-76.
4. Кулик П. О., Ковтун О. І., Башнянин Г. І. Глобальна економіка: принципи становлення, функціонування, регулювання та розвитку: монографія. Львів: Видавництво ЛКА, 2015. 594 с.
5. Примостка Л. О. Фінансова глобалізація: сутність, форми прояву, наслідки / Л. О. Примостка, О. О. Чуб // Фінанси, облік і аудит. – 2011. – Вип. 18. – С. 172.183.
6. Кузьмін О. Є., Пирог О. В., Литвин І. В. Глобальна економіка: навчальний посібник Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2016. 300 с.
7. Міжнародні фінанси: термінологічний словник/ під. Ред. С. Я. Єлецьких. Краматорськ: ДДМА, 2007. – 64 с.
8. Гладчук К. М. Глобалізація на світових фінансових ринках та її наслідки / К. М. Гладчук // Ринок цінних паперів України. Вісник Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку. – 2011. – № 3.4. – С. 15.21.
9. Куцик П. О. Глобальна економіка: принципи становлення, функціонування, регулювання та розвитку: монографія/ П. О. Куцик, О. І. Ковтун, Г. І. Башнянин. – Львів: Видавництво ЛКА, 2015. – 594 с.
10. Фінанси (Загальна теорія). Опарін В. М., Навч. посібник. — К.: КНЕУ, 2002. — 240 с.
11. Сіденко С. Міжнародні фінансові організації у процесах економічної модернізації країн / С. Сіденко, М. Кульбіда // Міжнародна економічна політика. - 2020. - № 1-2. -
12. Хименко П. І., Федосов В. М., Лазебник Л. Л. та ін. Теорія фінансів: Підручник / За ред. проф. В. М. Федосова, С. І. Юрія. — К.: Центр учбової літератури, 2010. — 576 с.
13. Кульбіда М. В. Основні напрями підвищення ролі міжнародних фінансових організацій у регулюванні міжнародних економічних відносин / М. В.

Кульбіда // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Міжнародні економічні відносини та світове господарство. - 2016. - Вип. 6(2). - С. 31-36.

инкар В. А. Міжнародний валютний фонд та його вплив на глобальну макроекономічну політику / Шинкар В. А., Яцко Л. Б., Яцко Г. В // Науковий вісник УжНУ, 2017. - № 6 (3). - С. 148-151.

15. Бутук О. І. Валютно-фінансові відносини: навчальний посібник. Київ, 2006. 349 с.

16. Іванов С. М., Клименко К. В. Співробітництво України та ЄББР: тенденції розвитку. Наукові праці НДФІ. 2016. С. 5–23

17. Лобас М.Г. Міжнародні організації: роль, класифікація, функції. Агроінком, 2009. С. 12–14.

иненко А.В. Фінансова глобалізація: проблеми та перспективи / А.В. Линенко, Є.О. Г

лійник А. А. Міжнародні фінансові організації як складова фінансової глобалізації / А. А. Олійник. // Ефективна економіка. - 2017. - № 10.

іжнародні організації: навч. посібник / За ред. Козака Ю.Г., Ковалевського в.в., кутайні З. – к.: Центр навчальної літератури, 2006. – 483 с.

овгалюк В. В. Роль фінансової глобалізації у розвитку фінансового ринку / В. В. Довгалюк. // Ефективна економіка. - 2016. - № 7. - Режим доступу: к

елд Д. Глобалізація – антиглобалізація / Д. Гелд, Е. Мак-Грю; пер. з англ. – К.: К.І.С., 2004. – 180 с.

країна та МВФ: історія співпраці // Політико-економічний веб-журнал «Alter EGO». - 2011. - №4. - С. 14 - 17.

айцеховська А. міжнародно-правові аспекти співпраці України з міжнародними фінансовими організаціями. URL: <https://archer.chnu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/1888/Стаття.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

ЗС України. Співробітництво України з міжнародними фінансовими інституціями. к

URL: <https://mfa.gov.ua/mizhnarodni-vidnosini/spivrobitnictvo-ukrayini-z-mizhnarodnimi-finansovimi-instituciyami>

26. Свірідова К. Міжнародні фінансові інституції та їх співпраця з Україною. URL: <http://repository.hneu.edu.ua/bitstream/123456789/12359/35/35.pdf>
іжнародне співробітництво // Офіційний сайт Міністерства фінансів України щодо ЄБРР. URL: <http://www.minfin.gov.ua/news/mizhnarodne-spivrobitnictvo/%D1%94brd>
(дата звернення: 30.10.2023).

28. Кваша О.С., Циганов С.А. Співпраця України з міжнародними фінансовими організаціями – аналіз та перспективи взаємодії. URL: http://nvmduce_2014_5.3_17.pdf (дата звернення: 30.10.2022).

ліпчик В. С., Корнієнко В. О.. Співробітництво України з МВФ. Сліпчик В. С., Корнієнко В. О. Співробітництво України з МВФ. НТКП ВНТУ. Інститут соціально-гуманітарних наук. XLVIII Науково-технічна конференція Інституту соціально-гуманітарних наук (2019). URL: <https://conferences.vntu.edu.ua/index.php/all-hum/all-hum-2019/paper/view/7563/6257>. УДК 681.12\

30. Проекти в Україні / Офіційний сайт Світового банку. URL: <https://www.world-bank.org/uk/country/ukraine/overview> (дата звернення: 25.11.2019).

31. Денисенко М. П. Співробітництво України з міжнародними фінансовими організаціями / М. П. Денисенко, М. Р. Поліщук, М. В. Білько // Наукові праці Національного університету харчових технологій. – 2020. – Т. 26, № 1. – С. 41-49.

32. Співробітництво України з Європейським банком реконструкції та розвитку. URL: <chrome-extension://efaidnbnmnibpcajpcglclefindmkaj/>
https://mof.gov.ua/storage/files/%D0%84%D0%91%D0%A0%D0%A0_01_04_2023.pdf
df (дата звернення 20.11.2023)

33. Щодо вдосконалення роботи України з МВФ – МБРР. Аналітична записка. Національний інститут стратегічних досліджень при президентові України. URL: <http://www.niss.gov.ua/articles/1601/>. (дата звернення 12.11.2023)
фіційний сайт Національного банку України. Фінансова стабільність. Індекс

фінансового стресу. URL: <https://bank.gov.ua/ua/stability/fsi> (дата звернення:

фіційний сайт Державної служби статистика України. Статистична інформація.

36. Інформаційна довідка щодо стану співробітництва України зі Світовим банком. URL: https://mof.gov.ua/storage/files/Світовий_банк_01_10_2023_.pdf

37. European Bank for Reconstruction and Development: Ukraine overview. URL: <https://www.ebrd.com/where-we-are/ukraine/overview.html>

ро Державний бюджет на 2022 рік. Закон України. URL: zakon.rada.gov.ua/laws (дата звернення 11.11.2023)

39. Курносенко Л.В. Проблеми та особливості міжнародної фінансової підтримки України в умовах війни. Public Administration and Regional Development. 2022. № 15. С. 255–274.

40. Колосова В.П. Вплив міжнародних фінансових організацій на економічний розвиток країни: питання теорії / В.П. Колосова // Економіка України. – 2016. – № 12. – С. 61 – 71.

41. Офіційний сайт Міністерства фінансів України URL: <http://www.mfa.gov.ua> (дата звернення 20.11.2023)

42. Кльоба Л.Г., Кльоба Т.Л. Економічна природа та причини виникнення фінансових дисбалансів. Економіка та держава. 2020. № 6. С. 44–54.

43. Орлов, В. В. « фінансові дисбаланси та їхній вплив на стан фінансової системи України ». Підприємництво та інновації, no 21 (30 décembre 2021) : 84–90.
i

45. Financial stability and macroprudential police. European Central Bank. Eurosystem. URL: <https://www.ecb.europa.eu/ecb/tasks/stability/html/index.en.html> (датаз вернення: 21.10.2023).

h

a 47. Lessambo, F.I. (2021), International Institutions of International Finance. In: International Finance. Palgrave Macmillan, Cham. Retrieved from https://doi.org/10.1007/978-3-030-69232-2_2

i

s

48. Bernes T. A. Strengthening International Financial Institutions to Promote Effective International Cooperation. – Centre for International Governance Innovation, Waterloo, Canada. – 2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.isn.ethz.ch/Digital-Library/Publications/Detail/?lng=en&id=160111>

49. Joseph E. Stiglitz and Bruce C. Greenwald. Creating a Learning Society. A New Approach to Growth, Development, and Social Progress. – Columbia University Press, New York. – 2014. – 680 p.

50. Mearsheimer John. The False Promise of International institutions, International Security. – Winter, 1994-1995. – Vol. 19. – № 3. – P. 5–49.

51. Манцуров І., Храпунова Я., Барвінок А., Омельченко В. Оцінювання стану та перспектив співробітництва України з МВФ. Журнал європейської економіки. 2022. № 21(2). С. 135–155.

52. Скоробогатова Н.Є. Удосконалення механізму фінансового співробітництва між Україною та ЄС / Н.Є. Скоробогатова, Н.М. Балєва // Економіка та держава. – 2016. – № 12. – С. 72 – 77.

Куцик П. Інтеграція економіки України в глобальне господарство: проблеми та перспективи / П. Куцик, О. Ковтун, Г. Башнянин, В. Шевчук // Економіст. – 2017. – № 2. – С. 11 – 19.

Ринейська Л. С. Співробітництво України з міжнародними фінансовими організаціями в умовах інтеграції у світовий економічний простір / Л. С. Ринейська. // Ефективна економіка. - 2017. - № 5.

55. Данилишин Б.М. Співробітництво з МВФ: проблеми і перспективи. URL: <https://dt.ua/macrolevel/spivrobitnictvo-z-mvfproblemi-i-perspektivi-.html>.

56. Рязанова Н. С. Міжнародні фінансові організації : підручник / Н. С. Рязанова, М. А. Гапонюк, А. А. Максименко ; М-во освіти і науки України, ДВНЗ «Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана». – Київ : КНЕУ, 2010. – 230 с.

57. Дядечко В. Координати співпраці України з міжнародними фінансовими організаціями на сучасному етапі. *Сучасні питання економіки та фінансів: глобальні виклики та тренди*: Збірник наукових матеріалів Міжнародної

науково-практичної конференції. Київ, 9 листопада 2023 р. – К.: КНЕУ(електронне видання), 2023. - 221 с.